

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εωρώ υποχρέωσή μου με το πέρας της Διπλωματικής μου Εργασίας να εκφράσω τη βαθιά μου εκτίμηση και τις θερμές μου ευχαριστίες για την πολύτιμη συνεισφορά, συνεργασία, και επιστημονική οριοθέτηση της εργασίας τον Επιβλέποντα Καθηγητή κ. Ανδρέα Αλεξόπουλο.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους κ. Θ. Σταυρινούδη, Λέκτορα Π.Δ.407/80 Πανεπιστημίου Αιγαίου, την κα Κ. Τσαυλοπούλου, Οικονομική Διευθύντρια Δήμου Χίου, τον κ. Παντελή Μπουμπάρη Διευθυντή Κ.Ε.Κ. Β. Αιγαίου και την κα Λίτσα Λύκου, Υπεύθυνη Γραφείου Τουρισμού Δήμου Χίου, για την πρόθυμη συνεργασία και την παραχώρηση στοιχείων που αφορούν την μελέτη της εργασίας.

Κεραμιδάς Παναγιώτης

Καλαμάτα, 2007

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	6
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	6
1.1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	6
1.2. ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ	8
1.3. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	11
1.4. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
1.5. ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	17
1.6. ΝΕΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	29
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	29
2.1 ΓΕΝΙΚΑ	29
2.2.1 ΑΡΘΡΟ 101 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	30
2.1.2. ΑΡΘΡΟ 102 ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	33
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	33
3.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ	33
3.2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	35
3.3. ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	36
3.3.1. ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	36
3.3.2. ΘΕΩΡΙΑ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ	38
3.4. ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	40
3.4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	40
3.4.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	41
3.5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ. ΝΗΣΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	44

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	44
4.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	44
4.2. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	46
4.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	51
4.4. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	54
4.5. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	56
4.6. Η ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	61
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	61
5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΙΟ	61
5.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	63
5.3 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	66
5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	67
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	73
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγγραφή της παρούσας εργασίας εκπονείται στα πλαίσια μιας μελέτης που στοχεύει στη γενικότερη διερεύνηση του ρόλου του τουρισμού στην τοπική αυτοδιοίκηση και πώς αυτός μπορεί να συμβάλει στην γενικότερη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών αυτών και ειδικότερα στο νομό Χίου.

Η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε βασικά κεφάλαια, τα οποία αναφέρονται στα εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο, «Τουρισμός/Βασικές έννοιες», γίνεται μια γενικότερη αναφορά στις έννοιες του τουρισμού, της τουριστικής ανάπτυξης της βιώσιμης και τοπικής ανάπτυξης καθώς και στις ειδικές μορφές τουρισμού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, «τοπική αυτοδιοίκηση/Βασικές έννοιες», γίνεται μια γενικότερη αναφορά στις έννοιες της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ακολουθεί το 3^ο κεφάλαιο, «Περιφερειακή ανάπτυξη και νησιωτικές περιοχές», που πραγματεύεται τα γενικότερα χαρακτηριστικά των περιφερειακών οικονομιών, της νησιωτικότητας, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νησιωτικές περιοχές. Επίσης γίνεται μια γενικότερη αναφορά στις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού.

Στη συνέχεια, το 4^ο κεφάλαιο, «Τουρισμός και τοπική αυτοδιοίκηση», το οποίο πραγματεύεται τη συμβολή του τουρισμού στην τοπική αυτοδιοίκηση οφέλη και προβλήματα της συμβολής αυτής καθώς και τη σχέση που συνδέει την τοπική αυτοδιοίκηση και την τουριστική ανάπτυξη.

Η εργασία κλείνει με το τελευταίο κεφάλαιο, «Η περίπτωση του Νομού Χίου», όπου πραγματεύεται την συμβολή του τουρισμού στην τοπική αυτοδιοίκηση στον νομό Χίου και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας η οποία πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο 19^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται αιώνας – κλειδί για την δυναμική ανάπτυξη του τουρισμού και την διαμόρφωση των συνθηκών που θα οδηγήσουν στην μελλοντική μαζικοποίηση. Τα ασφαλή μέσα μεταφοράς σιδηρόδρομος, ατμόπλοια είναι η κύρια αιτία για αυτό. Το πρώτο ταξιδιωτικό πρακτορείο του Τόμας Κουκ οργανώνει το 1841 μια εκδρομή από το Λέστερ στο Λωφμπόρου με επιστροφή και με τιμή 1 σελίνι το άτομο.

Ένας ορισμός του τουρισμού με απλά λόγια είναι « ο ελεύθερος χρόνος για αναψυχή, καθώς και οι σχέσεις και τα φαινόμενα που δημιουργούνται κατά την προσωρινή διαμονή των ατόμων εκτός χώρου μόνιμης κατοικίας». [Γ. Α. Ζαχαράτος (2000)]

Τουρίστας θεωρείται: «ο ταξιδιώτης επισκέπτης (ημεδαπός ή αλλοδαπός), που παραμένει στον τόπο (ή χώρα) επίσκεψης για περισσότερο από 24 ώρες, αλλά λιγότερο από τρεις μήνες». [Γ. Α. Ζαχαράτος (2000)]

Από τα μέσα του 20ου αιώνα αρχίζει η εντυπωσιακή ανάπτυξη αλυσίδων ξενοδοχείων, ενώ η εισαγωγή ταξιδιωτικών επιταγών, η εφεύρεση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου διαμορφώνουν ένα νέο πλαίσιο ανάπτυξης των υποδομών του τουρισμού με κύρια χαρακτηριστικά τη σύγχρονη οργανωτική διαμόρφωση, την διεθνοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, την παροχή καλύτερων τιμών και περισσότερης ασφάλειας στους ταξιδιώτες. Έτσι έχουμε μια πλήρη ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού.

Η τελευταία εικοσαετία χαρακτηρίζεται από συστηματικές προσπάθειες διερεύνησης των προϋποθέσεων εφαρμογής νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης, τα οποία θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις για καθαρό περιβάλλον, σεβασμό στις τοπικές ιδιομορφίες, αποκέντρωση και συμμετοχή των κατοίκων στις αναπτυξιακές διαδικασίες. Το

πρότυπο του μαζικού τουρισμού αμφισβητείται και προωθείται η ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Έτσι ο τουρισμός μετά το 1980, αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του τομέα είναι ότι η λειτουργία του συνδέεται με την διεθνοποίηση μεγάλου αριθμού παραγωγικών κλάδων καθώς και κλάδων παροχής υπηρεσιών της οικονομίας. Έτσι μπορεί να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη σε τρία επίπεδα τουριστικών περιοχών: δημιουργία εισοδημάτων, θέσεων απασχόλησης, φορολογικών εσόδων. Επίσης διευρύνει την παραγωγική βάση αυτών των περιοχών και επιπλέον επηρεάζει την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας (γεωργία, εμπόριο κ.α.).

Όσον αφορά την μελέτη των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνικό – οικονομική δομή των τουριστικών χωρών ή περιοχών αποτελεί μια από τις κυρίαρχες παραμέτρους στην ανάλυση των χαρακτηριστικών της τουριστικής ανάπτυξης. «Ο όρος επιπτώσεις χρησιμοποιείται, για να περιγράψει όλες τις αλλαγές που επέρχονται στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και το περιβάλλον των περιοχών ή χωρών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και συσχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέα.». [Π. Τσάρτας (1996)]

Ειδικότερα, οι επιπτώσεις στην οικονομία περιλαμβάνουν:

- Την απασχόληση, με τη δημιουργία πολλών νέων θέσεων εργασίας.
- Την περιφερειακή ανάπτυξη, με την ενίσχυση της ανάπτυξης αποβιομηχανοποιημένων και γεωγραφικά απομονωμένων περιοχών όπου ο αγροτικός τομέας είναι υποβαθμισμένος, (όπως οι νησιωτικές περιοχές που θα μας απασχολήσουν παρακάτω).
- Το ισοζύγιο πληρωμών με την θετική επίδραση των συναλλαγματικών εισροών, αλλά και την επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών από τις εισαγωγές.
- Τον πληθωρισμό, με την αύξηση των τιμών σε τοπικό επίπεδο.

- Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην τοπική οικονομία.

Οι επιπτώσεις στην κοινωνία και τον πολιτισμό, περιλαμβάνουν:

- Αλλαγές στα χαρακτηριστικά όσο και τις λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας.
- Έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα.
- Αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, στα ήθη και τα έθιμα.
- Εμπορευματοποίηση των δραστηριοτήτων και των προϊόντων του τοπικού πολιτισμού και της παράδοσης.

Τέλος οι επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον αφορούν:

- Την γενικότερη ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, από τις υποδομές του τουρισμού.
- Τις συγκρούσεις στις χρήσεις γης.
- Τη μετατροπή οικιστικών συνόλων ή χωρικών ενοτήτων σε τουριστικούς πόρους.
- Αλλά και γενικότερα τα προβλήματα στην ανάπτυξη, την λειτουργία και την διαχείριση τουριστικών περιοχών.

1.2. ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Μία από τις κύριες δυσκολίες σφαιρικής προσέγγισης του τουριστικού φαινομένου είναι η ετερογένεια που το διακρίνει και συνεπώς η αδυναμία καθορισμού των ορίων της τουριστικής δραστηριότητας. Οι διακοπές αποτελούν ένα σύνθετο προϊόν, το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένα αγαθό ή μια υπηρεσία που προσφέρεται προς πώληση στην αγορά.

Τη συνθετότητα του τουριστικού προϊόντος υπογραμμίζει σημαντικός αριθμός οικονομολόγων, όπως ο K. Krapf, ο D. Stavrakis, ο P. Fabre κ.λπ. Σύμφωνα με τον K. Krapf (1960), "Ένα ξενοδοχειακό κατάλυμα δεν μπορεί από μόνο του να αντιπροσωπεύσει τον τουρισμό.

Ο D. Stavrakis, αναφερόμενος στην αυτοκινητοβιομηχανία και τον αγροτικό τομέα, διαπιστώνει ότι: τα παραγόμενα προϊόντα παρουσιάζουν ακριβή και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, ενώ αντίθετα η τουριστική δραστηριότητα εμφανίζεται ως αποτέλεσμα πολλών οικονομικών δραστηριοτήτων".

Ο P. Fabre επιχειρεί να ορίσει την ετερογένεια του τουριστικού προϊόντος με τον ακόλουθο τρόπο: "Το τουριστικό προϊόν είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων αναψυχής και των καταναλώσεων που προτείνονται στον πελάτη στο πλαίσιο των διακοπών του. Αυτό απορρέει από το συνδυασμό μίας συμβολικής κατανάλωσης (εικόνες, περιβάλλον) και μίας υλικής κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών. Αναφορικά με τη συμβολική κατανάλωση, ο ήλιος, η θάλασσα, οι τοπικές συνήθειες συνιστούν αγαθά που δεν έχουν αγοραστική αξία και δεν προορίζονται για πώληση. Αντίθετα, η κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών όπως τα μεταφορικά μέσα, το τουριστικό κατάλυμα, η οινοποιιοτροφοδοσία, τα είδη λαϊκής τέχνης, τα θεάματα κ.λπ. αλλά, αντιπροσωπεύουν προϊόντα τα οποία κατασκευάστηκαν για να πωληθούν και δημιουργήθηκαν, ολικά ή μερικά, για να ικανοποιήσουν τουριστικές ανάγκες".

Σύμφωνα μ' αυτό τον τύπο προσέγγισης, το τουριστικό προϊόν ορίζεται σε σχέση με αυτό που προσφέρεται σ' έναν για ή περισσότερους πελάτες ή, πιο συγκεκριμένα, στις επιλεγμένες αγορές-στόχους). Κατ' αυτό τον τρόπο τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (όρη, παραλίες, κλίμα, λίμνες κ.λπ.), καθώς και η τουριστική υποδομή και ανωδομή, μπορούν να οδηγήσουν στη σύνθεση και την κατασκευή ενός τουριστικού προϊόντος μόνο εάν προκληθεί ένας ορθολογικός συνδυασμός των ανωτέρω συστατικών στοιχείων, ο οποίος θα αποσκοπεί να ικανοποιήσει μια συγκεκριμένη αγορά στόχο.

Ο A. J. Burkart και ο S. Medlik διακρίνουν το τουριστικό προϊόν σε τρεις κατηγορίες στοιχείων:

- στους φυσικούς, πολιτιστικούς, καλλιτεχνικούς, ιστορικούς ή τεχνολογικούς πόρους, οι οποίοι πρόκειται να ελκύσουν τον τουρίστα και να τον προτρέψουν να πραγματοποιήσει την τουριστική μετακίνηση.
- στους εξοπλισμούς, οι οποίοι μεμονωμένα δεν αντιπροσωπεύουν παράγοντες, που επηρεάζουν το κίνητρο του ταξιδιού, αλλά, εάν απουσίαζαν, θα εμπόδιζαν την τουριστική μετακίνηση (τουριστικά καταλύματα, εστιατόρια, κέντρα αναψυχής και πολιτισμού κ.λ.π.).
- στις ευκολίες προσπελασιμότητας, οι οποίες σχετίζονται με τα μεταφορικά μέσα που θα χρησιμοποιήσει ο τουρίστας για να προσεγγίσει τον επιλεγμένο προορισμό.

Το τουριστικό προϊόν είναι ένα ιδιόμορφο προϊόν και αυτό οφείλεται σ'έναν αριθμό κριτηρίων που αποτελούν συχνά εμπόδιο στην ακριβή προσέγγισή του και τη σαφή οριοθέτηση και μέτρησή του. Τα κριτήρια αυτά είναι:

1. Η υλική και άυλη υπόστασή του
2. Ο μεγάλος αριθμός των συνθετικών στοιχείων
3. Η πληθώρα των παρεμβαλλομένων
4. Το γεωγραφικό περιβάλλον
5. Η πληθώρα τύπων τουριστικών προϊόντων
6. Τα χαρακτηριστικά μιας υπηρεσίας
7. Τα χαρακτηριστικά δημοσιονομικής και κοινωνικής φύσης

Κλείνοντας την αναφορά μας στο τουριστικό προϊόν θα παραθέσουμε τα στοιχεία που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν τα οποία είναι τα ακόλουθα:

1. Τα βασικά συνθετικά στοιχεία όπως φυσικοί πόροι, ιστορικά μνημεία, πολιτιστικά στοιχεία
2. Το άμεσο περιβάλλον
3. Ο πληθυσμός υποδοχής
4. Η ατμόσφαιρα και η ψυχαγωγία
5. Οι συμπληρωματικές εγκαταστάσεις
6. Οι υποδομές των μεταφορικών μέσων

1.3. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Την έννοια της ανάπτυξης μπορούμε να της εξετάσουμε είτε ως μια διαδικασία είτε ως μια κατάσταση (G. Goulet 1968, W. C. Gartner, 1996). Η ανάπτυξη ως κατάσταση αναφέρεται στις σχετικές συνθήκες που διέπουν το αντικείμενο του ενδιαφέροντος. Ο ορισμός της ανάπτυξης ως διαδικασία ή ως κατάσταση, προαπαιτεί την αποδοχή μιας μονάδας μέτρησης. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το κατά κεφαλήν εισόδημα ή κάποιες άλλες μονάδες μέτρησης μπορούν να εξυπηρετήσουν τον υπολογισμό της σχετικής οικονομικής κατάστασης των κρατών. Οι μέθοδοι υπολογισμού της αναπτυξιακής κατάστασης είναι πάντα σχετικές και ανάλογες με ένα συγκεκριμένο σημείο του χρόνου.

Η ανάπτυξη μπορεί επίσης να γίνει αντιληπτή ως μια διαδικασία. Συνήθως η τουριστική ανάπτυξη εξετάζεται ως μια διαδικασία φυσικής αλλαγής. Ο Noronha- (1976), (W. C. Gartner, 1996), προσδιόρισε τρία στάδια . τουριστικής ανάπτυξης: Το πρώτο αρχίζει με την ανακάλυψη μιας περιοχής ~ από τους τουρίστες. Καθώς διαδίδεται η φήμη αυτής της περιοχής, η τουριστική κίνηση προς αυτή την περιοχή αυξάνεται και οι κοινότητες - ανταποκρίνονται στην οικονομική αυτή δραστηριοποίηση με τη δημιουργία . εγκαταστάσεων και την παροχή των υπηρεσιών που ζητούν οι τουρίστες. Αν ~ ο τουρισμός συνεχίσει να επεκτείνεται, τότε γίνεται μια τυπική επαγγελματική - δραστηριότητα με εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών και οργανισμούς που εξυπηρετούν την υποστήριξη και προώθηση του τουρισμού στην περιοχή. - Ο Butler (R. Butler, 1980), περιγράψει έξι στάδια στην εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης.

Το πρώτο στάδιο, η εξερεύνηση, είναι παρόμοιο με την ανακάλυψη, από . την άποψη ότι αρχικά μικροί αριθμοί τουριστών αποφασίζουν να επισκεφτούν ένα συγκεκριμένο μέρος. Από τη στιγμή που θα φθάσουν στην περιοχή μεγάλοι αριθμοί τουριστών, μπαίνουμε στο στάδιο της ενασχόλησης. Η εμφάνιση μικρών εγκαταστάσεων-επιχειρήσεων που εξυπηρετούν τους ~ επισκέπτες είναι τα πρώτα σημάδια ότι ο προσορισμός εισέρχεται στο στάδιο της ενασχόλησης. Το τρίτο στάδιο είναι η ανάπτυξη που αναφέρεται σε μια κατάσταση εκτεταμένης οικοδόμησης εγκαταστάσεων είτε για την προσφορά διαφόρων δραστηριοτήτων στους τουρίστες είτε για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Το στάδιο της

ανάπτυξης είναι εξαιρετικά σημαντικό για τη διερεύνηση των επιδράσεων από την τουριστική ανάπτυξη και αυτό γιατί ο προορισμός εξελίσσεται από έναν μικρό προμηθευτή τουριστικών υπηρεσιών σε μια περιοχή που κυριαρχείται από την τουριστική βιομηχανία. Στο σημείο αυτό η διαφήμιση και η προώθηση κρίνονται απαραίτητα στοιχεία για τη διατήρηση και διεύρυνση του μεγέθους της βιομηχανίας που έχει δημιουργηθεί.

Τελικά η αρχικά μαζική εισροή των τουριστών αρχίζει να ισορροπείται και ο προορισμός εισέρχεται στο στάδιο της σταθεροποίησης. Αν κατά τη διάρκεια του σταδίου ανάπτυξης υπήρξαν αρνητικές κοινωνικοπολιτικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις, τότε στο στάδιο της σταθεροποίησης οι επιδράσεις αυτές γίνονται αντιληπτές από τους μεγαλύτερους τομείς της κοινότητας. Καθώς η εισροή των τουριστών μειώνεται μέχρι το σημείο όπου δε σημειώνεται αύξηση στις νέες αφίξεις, ο προορισμός εισέρχεται στο στάδιο της στασιμότητας. Στην περίπτωση αυτή θα έχει συμβεί ένα από τα εξής δύο πράγματα: Ή η δυναμικότητα έχει φθάσει στα ανώτατα όριά της ή έχει μειωθεί το ενδιαφέρον των τουριστών, οπότε για τον προορισμό υπάρχουν οι εξής - επιλογές: Μπορεί να εισέλθει στο στάδιο της παρακμής όπου οι τουρίστες θα κινηθούν προς νεότερους και πιο ελκυστικούς προορισμούς ή να αρχίσει μία - περίοδος ανανέωσης. Η ανανέωση μπορεί να γίνει με δύο ανόμοιους τρόπους. Αν οι εγκαταστάσεις που είχαν ανεγερθεί για την εξυπηρέτηση των τουριστών έφτασαν στο ανώτατο όριο φέρουσας ικανότητας, τότε μπορεί να αρχίσει ένας νέος αναπτυξιακός κύκλος. Αν οι τουρίστες δεν ενδιαφέρονται - πλέον για τον προορισμό, τότε κρίνεται αναγκαία η πραγματοποίηση αλλαγών στο τουριστικό προϊόν.

Ο Miossec (J. Miossec, (1976), όπως καταγράφηκε από τον D. Pearce, (1990), εξετάζει την τουριστική ανάπτυξη σε σχέση με τις υλικές μεταβολές. Η αρχική αιτία για αλλαγές πηγάζει από την ανάπτυξη εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση των αναγκών των τουριστών. Οι αρχικοί επενδυτές - ενημερώνουν τους τουρίστες για τον προορισμό. Οι προσπάθειες αυτές συνθέτουν μια σκόπιμη μορφή δημιουργίας τουριστικής εικόνας και - εξαρτώνται από τις διαφημιστικές ικανότητες των επενδυτών για την παρακίνηση των τουριστών να γνωρίσουν την περιοχή. Προς απάντηση στην - επιτυχία ορισμένων αρχικών επενδυτών, δημιουργούνται νέες εγκαταστάσεις. Παράλληλα ολοκληρώνονται έργα υποδομής συμπεριλαμβανομένων των - δικτύων μεταφοράς. Τα πρότυπα

χρήσης της γης αλλάζουν καθώς οι νέες τουριστικές εγκαταστάσεις οδηγούν σε κορεσμό την περιοχή. - Στα πλαίσια της αναπτυξιακής διαδικασίας, στον προορισμό καθιερώνεται μια ιεραρχία εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν διαφορετικά μερίδια της αγοράς.

Τα υποδείγματα των Butler και Miossec λαμβάνουν υπόψη ότι η ανάπτυξη Ι είναι μια υλική διαδικασία. Καθώς οι περιοχές μεταμορφώνονται, οι αρχικές οικονομικές αξίες αλλάζουν. Αν και το γεγονός αυτό αποδείχθηκε αληθές για Ι το μεγαλύτερο ποσοστό της τουριστικής ανάπτυξης κατά το παρελθόν δεν είναι απαραίτητο ότι θα αποτελέσει το ίδιο υπόδειγμα και στο μέλλον. Η ανάπτυξη δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο ως ένα απλό και μεμονωμένο φαινόμενο. Πρόκειται για εξελικτική διαδικασία που περιλαμβάνει οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Από την άποψη αυτή η σωστή τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να ορίζεται ως μια διαδικασία βελτίωσης της ποιότητας ζωής των τουριστών και των κοινοτήτων φιλοξενίας. Για την εξυπηρέτηση των σκοπών αυτής της μελέτης, η τουριστική ανάπτυξη ορίζεται απλά ως μια εξελικτική διαδικασία που σχετίζεται με την τουριστική δραστηριότητα. Το αν η διαδικασία αυτή είναι θετική ή αρνητική, θα προσδιοριστεί από τους ανθρώπους που εμπλέκονται άμεσα στην τουριστική βιομηχανία και κατ' επέκταση στην τουριστική δραστηριότητα.

Σημαντικοί παράγοντες για τον καθορισμό του αποδεκτού τύπου και επιπέδου της αλλαγής, είναι οι χώρες φιλοξενίας, οι κοινωνίες υποδοχής, οι τουρίστες και οι προμηθευτές των τουριστικών υπηρεσιών. Επειδή συνήθως οι στόχοι της κάθε ομάδας είναι διαφορετικοί και αλληλοσυγκρουόμενοι, ο κάθε παράγοντας θα πρέπει να προσπαθήσει να κατανοήσει τι σημαίνει ανάπτυξη για τον κάθε έναν. Κανείς δεν είναι σε θέση να προδιαγράψει το μέλλον της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής. Οι αλλαγές όμως, που μπορεί να επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη, μπορούν να είναι κατευθυνόμενες.

1.4. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι γνωστό πως ο τουρισμός είναι ένα από τα φαινόμενα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη κοινωνία. Ξεκίνησε πρώτα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ως προνόμιο που απολάμβαναν μόνο τα υψηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Αργότερα,

στον 20^ο αιώνα και ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η βελτίωση των οικονομικών δεδομένων έδωσε στο φαινόμενο ακόμα μεγαλύτερη ώθηση με αποτέλεσμα να φτάσει στις τελευταίες δεκαετίες του αιώνα ν' αποτελέσει παράγοντα οικονομικής ανόδου για περιοχές τόσο του αναπτυσσόμενου όσο και του ανεπτυγμένου κόσμου.

Ο τουρισμός είναι μία από τις πιο σημαντικές και γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομικές δραστηριότητες. Η τελευταία τάση σχετίζεται με τη στροφή από το μαζικό τουρισμό στις νέες μορφές, συμπεριλαμβανομένων όλων των διαφορετικών μορφών του εναλλακτικού τουρισμού. Οι μορφές αυτές τουρισμού θεωρούνται περιβαλλοντικά φιλικές και επομένως πιο βιώσιμες από το συμβατικό τουρισμό.

Η εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης φαίνεται να ακολουθεί τις μεταβολές που συμβαίνουν στην ευρύτερη παραγωγική διαδικασία και που σηματοδοτούνται από την αντικατάσταση των προϊόντων μαζικής ομοιόμορφης παραγωγής, από προϊόντα που αλλάζουν γρήγορα και προσπαθούν να καλύψουν τη διαφοροποιημένη ζήτηση συγκεκριμένων μικρότερων ομάδων πληθυσμού. Στον τουρισμό αυτό το φαινόμενο εμφανίζεται με τις λεγόμενες νέες μορφές τουρισμού, που απευθύνονται κατά τεκμήριο σε σχετικά μικρές ομάδες ατόμων, με ειδικά ενδιαφέροντα. Οι τουρίστες αυτοί δεν είναι παθητικοί δέκτες των όσων έχουν οργανωθεί γι' αυτούς, αλλά συμμετέχουν ενεργά σε κάτι που οι ίδιοι έχουν επιλέξει, είτε γιατί το γνωρίζουν και θέλουν να αποκτήσουν νέες εμπειρίες και να πλουτίσουν τις γνώσεις τους, είτε γιατί θέλουν να το γνωρίσουν, είτε ακόμη γιατί συνδυάζουν την αναψυχή με επαγγελματικές ή άλλες υποχρεώσεις. Οι νέες αυτές μορφές απευθύνονται κατά τεκμήριο σε σχετικά μικρές ομάδες ατόμων με ειδικά ενδιαφέροντα (στροφή από το γενικό στο ειδικό, από τον ποσοτικό στον ποιοτικό τουρισμό).

Η νέα τάση για τουρισμό στη φύση και για ενεργητική συμμετοχή εντάσσεται στο γενικότερο κλίμα ενδιαφέροντος που δημιουργήθηκε στον κόσμο για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα αυτού του ενδιαφέροντος ήταν και η επιθυμία για τα απειλούμενα οικοσυστήματα, τα απειλούμενα είδη και γενικά τη φύση που χάνεται. Οι τουρίστες αυτοί διακρίνονται από τους τουρίστες μαζικού τουρισμού από χαρακτηριστικά όπως:

- Σχετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης
- Καλή αγοραστική δύναμη, με αποτέλεσμα οι επιλογές τους να μη βασίζονται αποκλειστικά στην επιλογή βάση του κόστους αλλά και βάσει της ικανοποίησης των ενδιαφερόντων ~ Ενδιαφέρον για ενεργές διακοπές
- Αυξημένο ενδιαφέρον για τον τοπικό πολιτισμό και γενικότερα για την κοινωνία που επισκέπτονται (πολιτισμική κληρονομιά, μνημεία, γλώσσα, κουζίνα, προϊόντα)
- Αυξημένο ενδιαφέρον για επαφή με τη φύση, για ηρεμία και για υγιεινή ζωή
- Αυξημένο ενδιαφέρον για την αυθεντικότητα των προϊόντων, για τη διαφοροποίηση και εξατομίκευση των παρεχόμενων υπηρεσιών

Η διαφοροποίηση της τουριστικής ζήτησης μπορεί να λειτουργήσει ως κινητήριος μοχλός και για τη διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς αφού η προσφορά και ζήτηση είναι στοιχεία που αλληλεπιδρούν. Οι αλλαγές θα στοχεύουν σε στροφή από την παραγωγή ενός «τουριστικού προϊόντος» τυποποιημένου και μαζικού, με χαμηλό κόστος, με χαμηλή προστιθέμενη αξία, με απασχόληση ατόμων χαμηλού επιπέδου ειδίκευσης, με κατανάλωση δωρεάν φυσικών πόρων και γενικά με όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν σε παραγωγικό σύστημα μη αναπτυγμένης χώρας, στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων υψηλής ποιότητας, υψηλής εισοδηματικής ζήτησης και υψηλής προστιθέμενης αξίας με ενσωματωμένο υψηλό τμήμα έρευνας και καινοτομιών, με ανθρώπινο δυναμικό καταρτισμένο, με υψηλά περιβαλλοντικά στάνταρς. Δηλαδή θεωρούμε ότι πρέπει να λειτουργήσει ο μηχανισμός, όπως έχει γίνει κατ' επανάληψη στους άλλους τομείς της οικονομίας, με τη σταδιακή μετακίνηση των δραστηριοτήτων και διαδικασιών παραγωγής όταν φτάσουν στο στάδιο της «ωρίμανσης» από τις αναπτυγμένες χώρες και περιφέρειες προς τις λιγότερο αναπτυγμένες. Στις αναπτυγμένες περιοχές τα τουριστικά προϊόντα που βασίζονται στις νέες μορφές τουρισμού θα υποκαταστήσουν το μαζικό τουρισμό.

ΟΡΙΣΜΟΙ

- Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

- Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής δομής.

1.5. ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Μετά το 1980 αυξάνονται οι προσπάθειες να προωθηθεί ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης του οποίου το βασικό χαρακτηριστικό θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι περιοχές - στόχοι είναι κυρίως δύο, αφενός αυτές που έχουν υιοθετήσει το πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού και αφετέρου εκείνες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής τους και μπορούν με τον ανάλογο προγραμματισμό να αποκτήσουν βιώσιμα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.

Οι κυρίαρχες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.
- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της θεωρίας των συστημάτων, η βιωσιμότητα προσεγγίζεται ως μία διαδικασία μεγιστοποίησης, υπό όρους, και ρύθμισης όλων των στοιχείων ενός αναπτυξιακού (παραγωγικού, κοινωνικού, φυσικού/ περιβαλλοντικού) συστήματος, κατά τρόπο που το σύστημα στο σύνολό του να βρίσκεται σε

κατάσταση ισορροπίας, χωρίς δηλαδή ένα από τα στοιχεία του να απορυθμίζεται ή να αναπτύσσεται σε βάρος άλλων.

Υπάρχουν δυσκολίες στην επίτευξη της αειφορίας που οφείλονται στο γεγονός ότι τα χαρακτηριστικά αυτά δεν προϋπάρχουν και αποτελούν επιδιωκόμενους στόχους, αλλά παράλληλα και προϋποθέσεις ώστε να επιτευχθεί η αειφορική ανάπτυξη. Ακόμη η αναζήτηση της σταθερότητας και ισορροπίας επιδιώκεται μέσα από δυναμικές και όχι στατικές αλληλεπιδράσεις και διαπλοκές των στοιχείων που συνθέτουν την τοπική, κοινωνική, παραγωγική και περιβαλλοντική δομή (Τσάρτας Π., 1996). Η έννοια της αειφορικής ανάπτυξης μπορεί να εφαρμοστεί τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό-τοπικό επίπεδο.

Το γενικό πλαίσιο σχεδιασμού ενός μοντέλου αειφορικής ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο είναι αυτό που:

- Θα θεωρεί την περιφέρεια ως ανοικτό σύστημα του οποίου οι επιμέρους συνιστώσες-υποσυστήματα (ανθρώπινο, ανθρωπογενές, φυσικό) έχουν ξεχωριστό περιεχόμενο και αλληλοσυσχετίζονται με ένα μοναδικό τρόπο, γεγονός που συνεπάγεται τη μοναδικότητα κάθε περιφέρειας.
- Θα φροντίζει ώστε να μην κατασπαταληθούν οι τοπικοί πόροι, επιβάλλοντας διαχωριστικές πρακτικές (π.χ. στους ρυθμούς χρήσης των πόρων) που θα εξασφαλίζουν τη μακροβιότητα του συστήματος.
- Δεν μπορεί να είναι αποκομμένος από τον ευρύτερο, εθνικό σχεδιασμό, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει τη συμβατότητα και συμπληρωματικότητα μεταξύ των επιμέρους περιφερειακών στόχων, σε ένα εθνικό σχέδιο.
- Η αειφορία σε περιφερειακό-τοπικό επίπεδο μπορεί να οριστεί ως:
- Η εξασφάλιση αποδεκτού επιπέδου ευημερίας μακροχρόνια για τον τοπικό πληθυσμό.
- Η ανάπτυξη που δεν έρχεται σε αντίθεση με την προσπάθεια για αειφόρο ανάπτυξη σε άλλες περιφέρειες ή και παγκόσμια.

Όσον αφορά την αξιολόγηση και διαμόρφωση των στόχων και επιλογών ενός σχεδίου αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης σε εθνικό και κυρίως σε περιφερειακό- τοπικό επίπεδο, μπορούμε να αναφέρουμε κάποια βασικά κριτήρια «αειφορίας» που διακρίνονται σε πέντε κατηγορίες (Κομίλης Παν. & Βαγιονής Ν., 1999):

1. Διαπεριφερειακή διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Αναφέρεται στη διαδικασία εμπλουτισμού, ανανέωσης και διάρθρωσης του τουριστικού προϊόντος κάθε περιφέρειας με τρόπο που να αξιοποιεί χαρακτηριστικούς «ενδογενείς» πόρους, διευρύνει το φάσμα των στοιχείων έλξης του προϊόντος, καθώς και τις δυνατότητες τουριστικής κατανάλωσης, και προσδίδει γενικά στην περιφέρεια μία ιδιαίτερη ταυτότητα/εικόνα, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της στη διεθνή αγορά.

2. Μεγιστοποίηση των οικονομικών επιδόσεων του τουρισμού σε ολόκληρη την περιφέρεια.

Πρόκειται για μία ολοκληρωμένη, οικονομικά και χωρικά ένταξη του τουρισμού στο περιφερειακό παραγωγικό σύστημα, ή για την ανάπτυξη μορφών τουρισμού που επιτυγχάνουν τις καλύτερες ή αποτελεσματικότερες διασυνδέσεις με τους άλλους παραγωγικούς τομείς ή κλάδους της περιφερειακής οικονομίας.

3. Δημιουργία συνθηκών και καταστάσεων ισότητας και συμμετοχής του τοπικού-περιφερειακού πληθυσμού.

Στη διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης μιας περιφέρειας και στις επιλογές συγκεκριμένων στόχων εντάσσονται, με απόδοση ίσης βαρύτητας, και στόχοι όπως:

- Εξασφάλιση δυνατοτήτων ίσης συμμετοχής και προσπέλασης του τοπικού πληθυσμού σε προϊόντα και υπηρεσίες τουριστικής παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και στα προκύπτοντα κοινωνικο-οικονομικά οφέλη.

- Ελαχιστοποίηση των κοινωνικών αντιθέσεων / συγκρούσεων μεταξύ ομάδων του τοπικού πληθυσμού ή μεταξύ επισκεπτών και ντόπιων.

4. Ολοκληρωμένη ένταξη περιβαλλοντικών παραμέτρων του τουριστικού προϊόντος και σε μορφές τουριστικής κατανάλωσης

Αναφέρεται στην ισότιμη ένταξη περιβαλλοντικών στόχων στη διαδικασία τουριστικού σχεδιασμού ή και για κατάλληλες προσαρμογές των σχετικών πολιτικών ή σχεδίων τουριστικής ανάπτυξης, με βάση δύο κύριες παραμέτρους περιβαλλοντικής προστασίας:

- «Φέρουσα Ικανότητα» ή «χωρητικότητα» των τουριστικών πόρων. Ο προσδιορισμός των ορίων αντοχής των πόρων και του όγκου ή μεγέθους επισκεπτών σε συνάρτηση με τις ασκούμενες δραστηριότητες και τις κύριες ιδιότητες ενός χώρου, αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την διατήρηση της ποιότητας, ακεραιότητας και του χαρακτήρα του.
- «Δυνάμει τουριστικές επιπτώσεις». Η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός των δυνάμει επιπτώσεων των εκάστοτε τουριστικών πολιτικών και παρεμβάσεων στο περιβάλλον (οικοσυστήματα, κοινωνικο-πολιτιστικά στοιχεία) και η συσχέτιση κοινωνικοοικονομικών παραμέτρων αποτελεί επίσης αναγκαία συνθήκη για την επιλογή της κατάλληλης πολιτικής για αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.

5. Εξασφάλιση συνθηκών αναπτυξιακής συνέχειας και προσαρμοστικότητας στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον

Ο στόχος αυτός καλύπτει το σύνολο των στοιχείων ή παραμέτρων που συγκροτούν μία ολοκληρωμένη προσέγγιση στρατηγικού σχεδιασμού για αειφόρο ανάπτυξη. Αναφέρεται στον προσδιορισμό και επιλογή μορφών και τρόπων τουριστικής ανάπτυξης με τη μεγαλύτερη δυνατή ικανότητα προσαρμογής και ανταπόκρισης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της διεθνούς αγοράς. Στην περίπτωση αυτή, δύο εργαλεία τουριστικού σχεδιασμού για λεπτομερή επεξεργασία και στήριξη των σχετικών επιλογών είναι η μεθοδολογία προσέγγισης του «κύκλου ζωής» του τουριστικού προϊόντος και το «στρατηγικό

μάρκετινγκ», που οδηγεί στη λήψη . αποφάσεων για την προβολή του προϊόντος και την τμηματοποίηση των αγορών.

1.6. ΝΕΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στις σύγχρονες τάσεις του ελληνικού τουρισμού πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στη σταδιακή στροφή προς το πρότυπο των ειδικών μορφών τουρισμού. Στην Ελλάδα, οι ειδικές μορφές τουρισμού αποτελούν μια εξειδικευμένη εκδήλωση της τουριστικής ζήτησης για δραστηριότητες που σχετίζονται, στην πλειοψηφία τους, με την ύπαιθρο και την επαφή με τη φύση. Η ελληνική τουριστική πολιτική στράφηκε στις ειδικές μορφές τουρισμού με την προσδοκία ότι αυτές θα εμπλούτιζαν το τουριστικό προϊόν και θα λειτουργούσαν συμπληρωτικά στο πρότυπο του μαζικού τουρισμού, περιορίζοντας ταυτόχρονα τα αρνητικά φαινόμενα που σχετίζονται με αυτόν. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες που έγιναν, δεν έχουν μέχρι σήμερα αξιοποιηθεί επαρκώς οι δυνατότητες που έχει η χώρα για την ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων που σχετίζονται με τις ειδικές μορφές τουρισμού, με αποτέλεσμα να έχουν αναπτυχθεί κυρίως οι ακόλουθες μορφές τουρισμού.

Ο **θαλάσσιος τουρισμός**, όπου οι τουρίστες επιδιώκουν την αναψυχή και την ξεκούραση μέσα από δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα. Το βασικό πλεονέκτημα της Ελλάδας για την ανάπτυξη της ειδικής αυτής μορφής τουρισμού είναι οι κλιματολογικές συνθήκες και τα ιδιαίτερα φυσικά

χαρακτηριστικά της χώρας (μεγάλο μήκος ακτών και σημαντικός αριθμός νησιών). Παρά τις μεγάλες δυνατότητες της χώρας η ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού δεν έχει υποβοηθηθεί με την δημιουργία της κατάλληλης υποδομής. Οι προσπάθειες που έχουν ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια αναμένεται να βοηθήσουν σημαντικά στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, ωστόσο απαιτούνται στο μέλλον σημαντικές παρεμβάσεις ώστε να αντιμετωπισθεί ο διαρκώς αυξανόμενος ανταγωνισμός και να ικανοποιηθούν οι διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις των τουριστών.

Ο **αθλητικός τουρισμός**, όπου οι τουρίστες επιδιώκουν να συνδυάσουν την αναψυχή με τη βελτίωση της φυσικής τους κατάστασης και την άθληση. Στα πλαίσια της προετοιμασίας της χώρας για την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 οι αθλητικές υποδομές έχουν βελτιωθεί σημαντικά και αναμένεται να φθάσουν σε πολύ υψηλά επίπεδα τα αμέσως επόμενα χρόνια.

Ο **πολιτισμικός τουρισμός**, όπου η βασική προσδοκία του τουρίστα είναι η επαφή με τα πολιτισμικά και παραδοσιακά στοιχεία της χώρας υποδοχής. Στην Ελλάδα ο πολιτισμικός τουρισμός έχει αναπτυχθεί αρκετά, αφού τα σχετικά με τον πολιτισμό κίνητρα ήταν

ανέκαθεν σημαντικός παράγοντας για την επιλογή της Ελλάδας ως τόπου διακοπών. Η σωστή αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της χώρας μπορεί να συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη βελτίωση της θέσης της σε διεθνές επίπεδο.

Ο **συνεδριακός τουρισμός**, όπου οι συμμετέχοντες συνδυάζουν το ταξίδι για συμμετοχή σε κάποιο συνέδριο ή συνάντηση με τις διακοπές και την ξεκούραση. Ο συνεδριακός τουρισμός είναι μια από τις πλέον προσοδοφόρες μορφές τουριστικής δραστηριότητας εξαιτίας των χαρακτηριστικών των τουριστών. Οι δυνατότητες της Ελλάδας για την ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού είναι μεγάλες, αν και ο ανταγωνισμός σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο είναι έντονος.

Ο **οικοτουρισμός** βασίζεται στην ανάδειξη και αξιοποίηση των φυσικών πόρων μιας χώρας και συνδέεται άμεσα με την υψηλής στάθμης ποιοτική κατάσταση του περιβάλλοντος, ένα παράγοντα σημαντικό γενικότερα για την έλξη και άλλων μορφών τουρισμού. Στην Ελλάδα τα πλούσια οικοσυστήματα στα νησιά, συνδυάζονται, με τα πλούσια ιστορικά και πολιτιστικά ενδιαφέροντα της. Ο οικοτουρισμός συναντάται σε πολλές μορφές όπως: περίπατοι σε διαδρομές παραγμένες σε περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλος, ταξίδια με καγιάκ ή φουσκωτό με μοτοσυκλέτα ακόμα και σαφάρι. Ο οικοτουρισμός δεν παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της «εισβολής» που είναι ιδιαίτερα έντονα στην περίπτωση του μαζικού τουρισμού και τα οποία πολλές φορές αποβαίνουν εις

βάρος των κατοίκων. Αντίθετα διατηρούνται τα φυσικά τοπικά χαρακτηριστικά και οι πολιτιστικές ιδιαιτερότητες του τόπου. Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπεριέχει τη ροή κεφαλαίου από τις μεγάλες πόλεις προς τις μικρές κοινότητες των νησιωτικών περιοχών. Αλλά και μπορεί εύκολα να συνδυαστεί με άλλες μορφές τουρισμού όπως τον χειμερινό.

Η Ελλάδα έχοντας ισχυρά πλεονεκτήματα ως προς τους φυσικούς πόρους, μειονεκτεί σημαντικά στην ικανοποίηση ενός μεγάλου αριθμού προϋποθέσεων για την ικανοποίηση της ζήτησης.

Ο **τουρισμός υγείας** δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τον θεραπευτικό – ιαματικό τουρισμό (που έχει αναπτυχθεί εν μέρει στην χώρα μας πριν πολλά χρόνια), αλλά αναφέρεται και σε ανθρώπους υγείς οι οποίοι επιδιώκουν να διατηρήσουν μια καλή φυσική κατάσταση και σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ο τουρισμός υγείας:

- Αναφέρεται σε άτομα μέσης ή μεγάλης ηλικίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα απομόνωσης και αποξένωσης στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις.
- Απαιτεί σημαντική υποδομή σε κτίρια και προσωπικό, με μεγάλο κόστος πολλές φορές, άλλα και πολλές επιδοτήσεις από το κράτος
- Συνδυάζεται με αναγκαίες παρεμβάσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον και αφετέρου σε έργα προστασίας του.

Η υφιστάμενη κατάσταση στην χώρα μας χαρακτηρίζεται από υποεκμετάλευση της υποδομής, απευθύνεται κυρίως σε ηλικιωμένους ημεδαπούς πελάτες με χαμηλό εισόδημα. Χρειαζόμαστε νέες μελέτες και υποδομές και κατάλληλο marketing στην αλλοδαπή για να μπορέσει να αναπτυχθεί αυτό το είδος του τουρισμού στην χώρα μας.

Ο **τουρισμός κινήτρων** είναι η δεύτερη από ευρύτητα διάδοσης μορφή του επαγγελματικού τουρισμού. Ένα ταξίδι τέτοιο αποτελεί πετυχημένο κίνητρο για υψηλούς επιχειρησιακούς στόχους, με πολλά οφέλη, αφού προσελκύει τουρισμό υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Επίσης λόγω της ιδιομορφίας του, επιφέρει σωρευτικά αποτελέσματα στην προβολή του τόπου υποδοχής και συμβάλει στην άμβλυνση της εποικότητας.

Ο **εκθεσιακός τουρισμός** έχει μια δυναμική αύξηση τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας, σε μια προσπάθεια προσαρμογής της αγοράς στα νέα δεδομένα. Βέβαια μεγάλα εκθεσιακά κέντρα εκτός από αυτό της Θεσσαλονίκης δεν έχουν δημιουργηθεί. Τα αποτελέσματα όμως του εκθεσιακού τουρισμού είναι θεαματικά όσο αναφορά τις θετικές οικονομικές επιπτώσεις. Δεν πρέπει να παραλείψουμε όμως τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που δημιουργεί ή ρύπανση από την αυξημένη κίνηση.

Ο **τουρισμός τρίτης ηλικίας** αποτελεί μια νέα μορφή τουρισμού. Η τρίτη ηλικία στην Ευρώπη, λόγω της μεγάλης υπογεννητικότητας, αυξάνει θεαματικά και μέχρι το 2015 θα γίνει πρώτη από πλευράς αριθμού κατοίκων. Πρόκειται λοιπόν για μια ανερχόμενη αγορά, αφού οι κυριότερες χώρες-πηγές τουρισμού για την Ελλάδα είναι οι ευρωπαϊκές.

Επίσης οι τουρίστες τρίτης ηλικίας:

- Έχουν συνήθως πολύ χρόνο, χρήμα και διάθεση για νέες εμπειρίες.
- Μπορούν επίσης να κάνουν ταξίδια όλο τον χρόνο (το ήπιο κλίμα της χώρας μας είναι σύμμαχος), προσφέροντας λύση στο μεγάλο πρόβλημα τις εποχικότητας.
- Έχουν δυνατότητες για πολιτιστικό, θεραπευτικό, τουρισμό παραχείμασης καθώς και για χειμερινές κρουαζιέρες στα νησιά.

Ο **τουρισμός παραχείμασης** είναι μια υποκατηγορία του τουρισμού τρίτης ηλικίας. Βασικό πλεονέκτημα της χώρας μας για την ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης είναι το ήπιο κλίμα που έχουν τα νησιά μας και κυρίως η Κρήτη. Μιλάμε για διαμονή που ξεπερνά τον ένα μήνα και πολλές φορές το κατάλυμα θεωρείται σαν δεύτερη χειμερινή κατοικία. Πρέπει να τον θεωρήσουμε το κυριότερο μέσο της άμβλυνσης της εποχικότητας. Παρόλα αυτά θεωρείται όχι και τόσο προσοδοφόρο μέσο για τα καταλύματα, αφού αυξάνει τα λειτουργικά έξοδα του καταλύματος. Στην Ελλάδα συναντάμε τουρισμό παραχείμασης κυρίως στην Ιεράπετρα.

Ο **κοινωνικός τουρισμός** παρουσιάζει αυξημένο κοινωνιολογικό ενδιαφέρον. Πρόκειται για προγράμματα επιδοτούμενα από το κράτος που αναφέρονται σε χαμηλόμισθους εργαζόμενους, συνταξιούχους, πολύτεκνους, άνεργους,

ανάπηρους, αγρότες αλλά και στους νέους. Πρόκειται επίσης για ολιγοήμερες διακοπές κυρίως εκτός τουριστικής σεζόν. Στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία εφαρμόζεται όλο και περισσότερο αυτός ο θεσμός. Για να λειτουργήσει όμως σωστά πρέπει να εφαρμοστούν τα διεθνή πρότυπα, για να μπορέσει να συμβάλει στην τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών «προβληματικών» περιοχών και να αμβλύνει την εποχικότητα.

Ο **τουρισμός περιπέτειας** μπορεί να εκτιμηθεί ως τμήμα του λεγόμενου επιλεκτικού τουρισμού, με ενσωματωμένες τις έννοιες της υψηλής συναλλαγματικής δαπάνης, του υψηλού μορφωτικού επιπέδου και της αγάπης που έχουν αυτού του είδους οι τουρίστες για δράση, κίνηση και για τα απρόοπτα της φύσης. Τέτοιου είδους ταξίδια διοργανώνονται τα τελευταία χρόνια από πολλά τουριστικά γραφεία στα μεγάλα κυρίως νησιά στη χώρα μας, με δεδομένα την εναλλαγή τοπίου αλλά και την υπάρχουσα υποδομή (δεν απαιτούνται σύγχρονες μονάδες).

Τα πακέτα αυτά:

- ενσωματώνουν πολλά στοιχεία όπως εκπαίδευση, άθληση, εξερεύνηση κ.α.
- κοστίζουν ακριβά και απαιτούν υψηλή εισοδηματική δυνατότητα
- παρόλα αυτά δεν έχουν υψηλό κόστος για τους οργανωτές
- δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον
- απαιτούν όμως σωστή οργάνωση και διαφήμιση

Η χώρα μας πληροί της προϋπόθεσης αλλά έχει κάνει μέχρι σήμερα πολύ μικρά βήματα για την ανάπτυξη του τουρισμού περιπέτειας.

Ο **αγροτουρισμός** έκανε ένα δυναμικό ξεκίνημα στην Ελλάδα δημιουργώντας πολλά καταλύματα στην προβληματική ύπαιθρο. Τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από στασιμότητα. Οι επιπτώσεις ποικίλουν. Οι κοινωνικές επιπτώσεις αφορούν τόσο τους τουρίστες όσο και τους ντόπιους. Ο τουρίστας σε μια τέτοιας μορφής δραστηριότητας (έξω από την καθημερινή πραγματικότητα),

επανακτά την ισορροπία που οι ρυθμοί εργασίας στην πόλη τον έκαναν να χάσει. Επίσης ο τουρίστας έχει μια ενεργή δραστηριότητα (επιμορφωτική, αθλητική φυσιολατρική) σε αντίθεση με την παθητικότητα του τουριστικού πακέτου στον μαζικό τουρισμό. Όσο αναφορά τον ντόπιο πληθυσμό, ο αγροτουρισμός προσφέρει δυο πολύ σημαντικά οφέλη:

- Ένα επιπρόσθετο εισόδημα
- Συμβάλει στο να κρατηθούν τα νεότερα μέλη των οικογενειών στην ύπαιθρο
- Προσφέρει λύση στο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας
- Συμβάλει επίσης στην ανεξαρτησία των γυναικών (π.χ. Πέτρα Λέσβου)
- Προβάλλει τοπικά προϊόντα και ενισχύει παραδοσιακές ασχολίες

Το μεγάλο πρόβλημα που δημιουργήθηκε όμως αφορούσε την εγκατάλειψη της γεωργίας από τους νέους και την διατήρηση μιας γεωργίας «βιτρίνας», αλλά και την αλλαγή της επαγγελματικής ένταξης των αγροτών. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του αγροτουρισμού είναι πολύ σημαντικές αφού:

- Εντάσσει την τουριστική ανάπτυξη στην ύπαιθρο, σεβόμενη την υπάρχουσα κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντική δομή.
- Δεν απαιτούνται μεγάλης έκτασης παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον.
- Δεν απαιτείται μεγάλη κλίμακα του δομημένου χώρου.
- Συνδέεται άμεσα με το περιβάλλον και την προστασία του.
- Συμβάλει στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου.

Συμπερασματικά ο αγροτουρισμός καλύπτει την ανάγκη των φτηνών οικογενειακών διακοπών αλλά στη νησιωτική χώρα πρέπει να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή και να γίνουν διορθωτικές παρεμβάσεις που θα αναδείξουν την δυναμική ζήτηση που παρουσιάζει.

αναπτύσσονται
συγκεκριμένα με
των

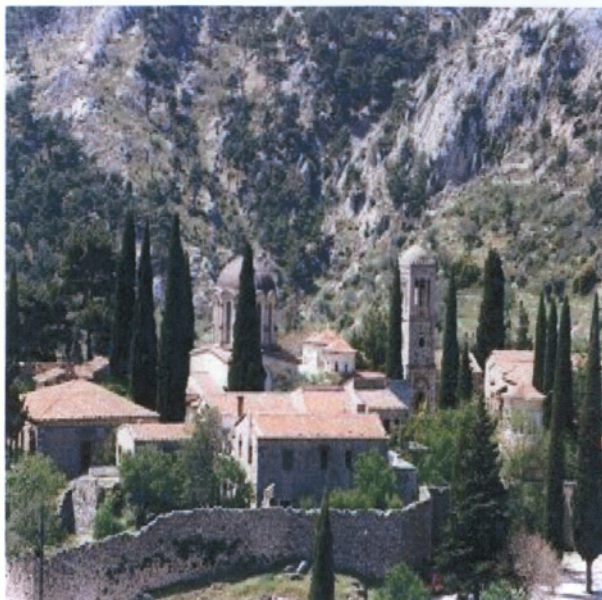
Οι **παραδοσιακοί οικισμοί** είναι μια σχετικά καινούργια αντίληψη, που νομοθετήθηκε με απώτερο σκοπό την διάσωση και διατήρηση του μνημειακού μας πλούτου. Στην Σαντορίνη, στη Χίο και σε πολλές άλλες περιοχές της νησιωτικής χώρας μας έχουν ανακηρυχθεί παραδοσιακοί οικισμοί. Τα αποτελέσματα φαίνονται θετικά κυρίως σε περιοχές που τώρα αρχίζουν να τουριστικά (π.χ. Χίος). Πιο την ανάπτυξη του τουρισμού παραδοσιακών οικισμών:

- Παρέχεται ένα επιπλέον εισόδημα στους κάτοικους, που είναι αγρότες ή ψαράδες.
- Εμποδίζεται η ερήμωση των οικισμών και δημιουργούν θέσεις εργασίας για τους νέους
- Αναστηλώνονται τα κτήρια πάντα προσαρμοσμένα στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών
- Δεν κτίζονται μεγάλες ακαλαίσθητες ξενοδοχειακές μονάδες στις περιοχές αυτές
- Διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Προωθούνται την κατανάλωση τοπικών προϊόντων (π.χ. γαλακτοκομικών) αλλά και την ενίσχυση παραδοσιακών ασχολιών, όπως την υφαντουργία.
- Δεν υπάρχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.
- Και επιπλέον τα προγράμματα αυτά επιδοτούνται από τον Ε.Ο.Τ.

Αλλά χρειάζεται μεγάλη προσοχή σε κάποια επιμέρους σημεία που αφορούν:

- Την αυθαιρεσία που μπορεί να παρουσιαστεί στις γύρω περιοχές.
- Την οικοπεδοποίηση.
- Την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων (π.χ. υδάτινων).
- Και τον σωστό χωροταξικό σχεδιασμό.

Οι τουρίστες δείχνουν να προτιμούν αυτού του είδους τις διακοπές, θαυμάζοντας την ελληνική αρχιτεκτονική και φύση, με μικρό κόστος.

Ο **θρησκευτικός τουρισμός** προήλθε από την ανάγκη για επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, επέβαλε την οργάνωση τέτοιου είδους ταξιδιών. Συμμετέχουν άτομα κυρίως τρίτης ηλικίας και χαρακτηρίζονται από το μικρό τους κόστος. Παρόλα αυτά ταξίδια τέτοιου είδους μπορούν να γίνονται όλον τον χρόνο και να

συνδυάζονται με άλλες μορφές τουρισμού. Η νησιωτική Ελλάδα μπορεί να αναπτύξει περισσότερο τον θρησκευτικό τουρισμό έχοντας πολλά «κοσμήματα» όπως την Πάτμο, την Τήνο κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως θέσμιση της τοπικής κοινωνίας της ίδιας ιστορικής περιόδου, της πόλης και του χωριού, για λόγους αντικειμενικούς (η αμεσότητα της σχέσης με τον άνθρωπο - ο προσανατολισμός προς την καθημερινότητα - η ευχέρεια και ανάγκη της συμμετοχής των κατοίκων της πόλης και του χωριού στους τοπικούς θεσμούς) αλλά και ιστορικούς (η παράδοση αυτονομίας - συμμετοχής - εγγύτητας του θεσμού προς τον άνθρωπο-πολίτη) τείνει να αναδεικνύει μια αποκεντρωτική οριζόντια δομή. Δεν αναπτύσσει παρά σε περιορισμένο βαθμό και υπό την ηγεμονική επιρροή του κράτους, γραφειοκρατικές λειτουργίες. Δεν διέπεται από μαζικές λογικές και πρακτικές. Η δράση της δεν είναι ομοιοτυπική, αλλά στοχεύει στις ιδιαιτερότητες της ζωής της πόλης και του χωριού, ακόμα και τις εξατομικευμένες συνθήκες - ανάγκες - στόχους του κατοίκου - πολίτη. Διαμορφώνει στην πράξη, συχνά άτυπα, έξω από τις θεσμικές διαδικασίες, κυρίως στην κοινότητα και το μικρό Δήμο, αντιλήψεις, πρακτικές, αξίες συμμετοχής και αυτονομίας.

Ωστόσο, είναι γεγονός, ότι στα πλαίσια της εθνικής κοινωνίας αναπτύχθηκε μια δυναμική ενσωμάτωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο εθνικό κράτος ως ιδιαίτερου τοπικού θεσμού του. Φαίνεται, όμως, ότι αυτή η δυναμική μολονότι βρήκε έδαφος εφαρμογής σε σημαντικό βαθμό στη διάσταση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως διοικητικού μηχανισμού, δεν ολοκληρώθηκε ποτέ στην κοινωνικο-πολιτική διάσταση των αυτοδιοικητικών θεσμών. Η ιστορική παράδοση αυτονομίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως θέσμισης της τοπικής κοινωνίας, της πόλης και του χωριού, δεν εξαφανίστηκε. Η ιδιαιτερότητα της τοπικής κοινωνίας, των λειτουργιών, των αναγκών, των αντιλήψεων ζωής που σ' αυτήν αναπτύσσονται, δεν επέτρεψε την πλήρη ενσωμάτωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο εθνικό κράτος και την ταύτιση της προς αυτό,

Αντίθετα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως θεσμός της τοπικής κοινωνίας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που ήδη αναφέρθηκαν, εκφράζει και την τοπική κοινωνία ως συλλογικότητα διακριτή από την εθνική κοινωνία, παρότι ταυτόχρονα είναι οργανικό της μέρος. Και αυτήν την έννοια τη διατρέχει και μια «κινηματική» διάσταση που δεν νοείται στο εθνικό κράτος.

2.2 Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

2.2.1 ΑΡΘΡΟ 101 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

1. Το Κράτος οργανώνεται με δάση την αποκέντρωση και την αυτοδιοίκηση για την εφαρμογή των οποίων ισχύει η αρχή της ισοσθένειας (αντιστοιχίας) των επιπέδων της διοίκησης.
2. Η διοικητική διαίρεση της Χώρας διαμορφώνεται με δάση τις γεωγραφικές, κωροταξικές, οικονομικές, κοινωνικές, πληθυσμιακές, τεχνολογικές και εν γένει αναπτυξιακές συνθήκες.
3. Τα περιφερειακά κρατικά όργανα έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για όλες τις ί κρατικές υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Οι κεντρικές υπηρεσίες εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν την γενική κατεύθυνση, τον συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών κρατικών οργάνων, όπως νόμος ορίζει

2.1.2. ΑΡΘΡΟ 102 ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1. Η Αυτοδιοίκηση αποτελεί θεμελιώδη θεσμό του δημοσίου οίου των Ελλήνων και του δημοκρατικού πολιτεύματος δια μέσου του οποίου οι πολίτες ασκούν το πολιτικό δικαίωμα της συμμετοχής στη διοίκηση των δημοσίων υποθέσεων εφαρμοζόμενης της αρχής της επικουρικότητας. Η χώρα διαιρείται σε περιοχές στις οποίες συγκροτούνται Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης υπεύθυνοι για τη διεύθυνση και τη διοίκηση του συνόλου των τοπικών υποθέσεων που αντιστοιχούν σ' αυτές και για την προαγωγή των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συμφερόντων των κατοίκων

τους σύμφωνα με τις αρχές του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας και ! όπως ο νόμος ορίζει.

2. Οι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης συγκροτούνται σε βαθμίδες. Την πρώτη βαθμίδα αποτελούν οι δήμοι και κατ' εξαίρεση, για ιδιαίτερους γεωγραφικούς και άλλους ειδικούς λόγους, οι κοινότητες. Τη δεύτερη βαθμίδα αποτελούν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Με νόμο ορίζονται Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης περιφερειακού επιπέδου.
3. Οι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης διοικούνται από όργανα που εκλέγονται με ίση, καθολική και μυστική ψηφοφορία τηρουμένων των προϋποθέσεων για την ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής κυριαρχίας. Στο πλαίσιο των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης καθιερώνονται διαδικασίες άμεσης και έμμεσης λαϊκής συμμετοχής, οι οποίες εξειδικεύονται με κανονισμούς λειτουργίας στη δάση της καταστατικής αυτοτέλειας των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης.
4. Οι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική αυτοτέλεια και πλήρη ελευθερία δράσης και πρωτοβουλίας για την εκπλήρωση της αποστολής τους τηρουμένου του Συντάγματος και των νόμων. Το Κράτος ασκεί έλεγχο νομιμότητας στις πράξεις των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται από τα αρμόδια Δικαστήρια. Οι πειθαρχικές ποινές της αργίας και της έκπτωσης από το αξίωμα των αιρετών οργάνων των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις της αυτοδίκαιης έκπτωσης, απαγγέλλονται μόνο για παράβαση νόμου, ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς και στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης οριζόμενοι από τις αντίστοιχες Ενώσεις τους.
5. Το Κράτος υποχρεώνεται να μεριμνά ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίοι πόροι για την j εκπλήρωση της αποστολής των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο του ενιαίου δημοσιονομικού συστήματος και με εφαρμογή διαδικασιών εξισορρόπησης, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η οικονομική αυτοτέλεια και αυτοδυναμία τους σύμφωνα με τις αρχές του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας. Το Κράτος υποχρεούται να αποδίδει στους Οργανισμούς Αυτοδιοίκησης τους πόρους που είναι αναγκαίοι για την

άσκηση αρμοδιοτήτων που μεταφέρονται ή ανατίθενται σ' αυτούς. Ο νόμος που ρυθμίζει την μεταφορά της αρμοδιότητας πρέπει να ορίζει και την απόδοση των αναλογούντων πόρων.

6. Οι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης κάθε βαθμίδας είναι υπεύθυνοι για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων που αφορούν την περιοχή τους λαμβάνοντας υπόψη τα αναπτυξιακά σχέδια περιφερειακού ή εθνικού επιπέδου. Οι Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης συνεργάζονται με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των περιφερειακών ή εθνικών αναπτυξιακών σχεδίων καθώς και με τα όργανα των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης των άλλων βαθμίδων της περιοχής τους για τον συντονισμό της υλοποίησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων εφαρμόζοντας τις αρχές του δημοκρατικού προγραμματισμού.

7. Νόμος ορίζει τον τρόπο συνεργασίας των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης της ίδιας ή διαφορετικών βαθμίδων για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών. Νόμος ορίζει την εφαρμογή ειδικών όρων για την οργάνωση, λειτουργία και συνεργασία των Οργανισμών Αυτοδιοίκησης σε νησιώτικες ή ορεινές περιοχές καθώς και στα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα (μητροπολιτικές περιοχές).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ

Ένας από τους κύριους στόχους της μελέτης των περιφερειακών : οικονομιών, είναι η καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο τουρισμός επηρεάζει μια οικονομία. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό μόνο όταν οριστεί μια περιοχική οικονομικής επίδρασης.

Σε γενικές γραμμές ο τουρισμός ερευνάται σε σχέση με τις επιπτώσεις του σε κάποια προκαθορισμένη περιφέρεια. Όμως μία κοινότητα που ορίζεται βάση των πολιτικών της συνόρων, μπορεί να μην εκπροσωπεί απόλυτα μια περιοχική επίδραση και αν λάβουμε υπόψη ότι οι οικονομικές επιπτώσεις υπολογίζονται καλύτερα σε περιφερειακό επίπεδο, τότε έχουμε μια τοπικιστική αντίληψη που συνήθως εμποδίζει την εμφάνιση επιτυχημένης τουριστικής πολιτικής. Οι κοινότητες δεν είναι παρά ένα υποσύστημα σε έναν αριθμό υποσυστημάτων που ορίζουν τις περιφερειακές οικονομίες.

Οι Davis και Kennedy αναγνωρίζουν τέσσερα υποσυστήματα τα οποία , όταν συνδυαστούν διαμορφώνουν μια περιφέρεια οικονομικής επίδρασης: . οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό-πολιτισμικό και περιβαλλοντικοί - φυσικοί πόροι (W. C. Gartner, 1996).

1. Οικονομικό

Οι συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων παραγωγής, διαμορφώνουν το οικονομικό υποσύστημα μιας περιοχής. Για παράδειγμα ένα παραθεριστικό . κέντρο μπορεί να ζητήσει τα αγαθά και τις υπηρεσίες ενός μεγάλου φάσματος επιχειρήσεων υποστήριξης, προκειμένου να εξυπηρετήσει τους πελάτες του. Θα πρέπει να αναγνωρίσει τις πηγές του κεφαλαίου, να προσδιορίσει τους προμηθευτές τροφίμων, να έρθει σε επαφή με τους φορείς παροχής ενέργειας .

και πολλά άλλα. Αυτή ακριβώς η συσχέτιση μεταξύ των τελικών καταναλωτών των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών και των προμηθευτών τους, είναι που ορίζει ένα οικονομικό υποσύστημα. Προφανώς ένα μεγάλο οικονομικό υποσύστημα μπορεί να καταστήσει προβληματική την σκιαγράφηση των περιφερειακών συνόρων με βάση μόνο τις οικονομικές συσχετίσεις. Έτσι οι περιφέρειες που βασίζονται σε μια περιοχική οικονομικής επίδρασης, περιλαμβάνουν και όλους τους άλλους παράγοντες σχεδιασμού ως μέσο εξομάλυνσης των προβλημάτων που σχετίζονται με τη χρήση των ~ οικονομικών συσχετισμών ως μοναδικό καθοριστικό παράγοντα.

2. Πολιτικό

Το πολιτικό υποσύστημα επιτρέπει στο οικονομικό υποσύστημα να λειτουργήσει σύμφωνα με τις προδιαγεγραμμένες συνθήκες. Η έκδοση αδειών πώλησης οινοπνευματωδών ποτών, η συντήρηση του οδικού δικτύου, ο έλεγχος των αρχιτεκτονικών σχεδίων, η δημόσια χρηματοδότηση πολιτικών προώθησης και η λήψη άλλων αποφάσεων που επηρεάζουν τη λειτουργία μιας επιχείρησης, είναι ευθύνες του πολιτικού υποσυστήματος. Η συντήρηση και η διοίκηση των δημόσιων πάρκων, των κάμπινγκ και άλλων χώρων όπου συχνάζουν τουρίστες, αποτελεί μέρος του συνολικού πακέτου προσφοράς μιας περιοχής. Το πολιτικό υποσύστημα θα πρέπει να εξετάζεται όχι μόνο σε σχέση με τον έλεγχο του οικονομικού υποσυστήματος, αλλά και ως ένα λειτουργικό μέρος αυτού.

3. Κοινωνικό-Πολιτιστικό

Το κοινωνικό-πολιτιστικό υποσύστημα αποτελείται από τους ανθρώπους. Οι μόνιμοι και προσωρινοί κάτοικοι μιας περιφέρειας συμβάλλουν στη λειτουργία του οικονομικού και πολιτικού υποσυστήματος. Αποτελούν εργατικό δυναμικό για τις επιχειρήσεις και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο οι επισκέπτες αλλά και οι ίδιοι οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται την περιοχή. Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι οργανώνουν τον εαυτό τους και την κοινότητά τους, αντανακλά την κουλτούρα τους.

4. Περιβαλλοντικοί-Φυσικοί Πόροι

Το τέταρτο υποσύστημα αποτελείται από τη γη, το νερό της περιοχής, τις καιρικές συνθήκες και τους γεωλογικούς πόρους. Συνήθως οι φυσικοί πόροι Ι αποτελούν παράγοντα επηρεασμού των άλλων υποσυστημάτων σχετικά με τον τρόπο που θα αναπτυχθεί η περιφέρεια. Περιφέρειες με φυσική ομορφιά είναι πολύ πιθανό να αναπτύξουν τουριστική δραστηριότητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις το πολιτικό υποσύστημα μπορεί να απορρίψει τον τουρισμό ως αποδεκτή οικονομική δραστηριότητα, γεγονός που καθιστά δύσκολη τη λειτουργία του οικονομικού υποσυστήματος, αν και σε γενικές γραμμές ο τουρισμός κυριαρχεί ως μέσο εκμετάλλευσης των μοναδικών φυσικών πόρων. Η επιτυχημένη τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή εξαρτάται από των προσδιορισμό των τεσσάρων αυτών υποσυστημάτων, των συσχετίσεων που αναπτύσσονται και των λειτουργιών τους. Κανένα υποσύστημα δεν είναι -στατικό. Μια αλλαγή σε ένα από τα τέσσερα, ενεργοποιεί την αλλαγή και στα υπόλοιπα.

3.2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η άνιση οικονομική επίδοση κατά περιφέρεια θέτει ένα πλήθος ερωτημάτων όπως:

1. ποιοι είναι οι παράγοντες που προσδιορίζουν το, εισόδημα και το ποσοστό ανεργίας σε κάποια περιφέρεια,
2. γιατί το βιοτικό επίπεδο ,διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια
3. ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν τη διαπεριφερειακή μετανάστευση παραγωγικών συντελεστών,
4. γιατί ορισμένες περιφέρειες, έχουν επί μακρόν υψηλά ποσοστά ανεργίας κ. τ .λ.

Απάντηση σε αυτού του είδους τα ερωτήματα καλείται να δώσει ο κλάδος των οικονομικών, γνωστός ως "Περιφερειακή Οικονομική". Οι επιστημονικές

τεχνικές που χρησιμοποιεί είναι κυρίως αυτές που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών.

Κάτι τέτοιο είναι απόλυτα κατανοητό καθώς οι περιφέρειες είναι όμοιες σε πολλά σημεία με τις εθνικές οικονομίες. Για παράδειγμα υπάρχουν μεγέθη όπως το εισόδημα, το προϊόν, η ανεργία, ο πληθωρισμός, οικονομικές συναλλαγές με άλλες περιφέρειες. Υπάρχουν ασφαλώς και σημαντικές διαφορές οι οποίες δε μπορούν να αγνοηθούν. Μια από τις πλέον θεμελιώδεις, είναι το γεγονός ότι οι περιφερειακές οικονομίες είναι περισσότερο ανοιχτές στις διαπεριφερειακές συναλλαγές, απ' ό,τι οι εθνικές οικονομίες στις διεθνείς συναλλαγές (π.χ. στις πρώτες δεν υπάρχουν δασμοί και έλεγχοι που υπάρχουν στις δεύτερες). Μια άλλη βασική διαφορά είναι η πολύ μεγαλύτερη ευχέρεια των παραγωγικών συντελεστών να μετακινούνται από περιφέρεια σε περιφέρεια απ' ό,τι από χώρα σε χώρα (Π. Γ. Παυλόπουλος, Α. Κ. Κουζέλης, 1998).

3.3. ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.3.1. ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η νεοκλασική θεωρία δε ζητά να εξηγήσει τις παρατηρούμενες περιφερειακές ανισότητες τις οποίες θεωρεί αποτέλεσμα της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς, αλλά τους όρους εξισορρόπησης της αγοράς (Γ. Σπιλάνης, 1996).

Η νεοκλασική θεωρία δεν έδωσε ιδιαίτερη σημασία στα περιφερειακά προβλήματα: δεν ασχολείται με την οικονομία των συλλογικών ενοτήτων, αλλά με τη χωροθέτηση των οικονομικών φορέων και τις επιπτώσεις τους στο χώρο. Θεωρεί τις περιφερειακές ανισότητες σαν αναγκαίο κακό εφόσον σε εθνικό επίπεδο βρισκόμαστε στην ιδανική ισορροπία (έχει επιτευχθεί δηλαδή η άριστη αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών). Οποιαδήποτε προσπάθεια για εξισορρόπηση των ανισοτήτων αυτών με απομάκρυνση από την optimum ισορροπία θα είναι επιζήμια για το σύνολο.

Η προσέγγιση του περιφερειακού προβλήματος γίνεται έμμεσα με την προσαρμογή της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου (θεώρημα Heckscher, Ohlin, Samuelson, Σπιλάνης, 1996) στις ανάγκες ανάλυσης του διαπεριφερειακού

εμπορίου. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, δεδομένου ότι μεταξύ των χωρών υπάρχει διαφοροποίηση όσον αφορά την αφθονία των παραγωγικών συντελεστών, οι χώρες έχουν να ωφεληθούν από την ανάπτυξη του ελεύθερου εμπορίου (χωρίς δασμούς και άλλους περιορισμούς). Το ελεύθερο εμπόριο οδηγεί σε εξίσωση των τιμών των παραγωγικών συντελεστών σε διεθνές επίπεδο, με δεδομένη την υπόθεση ότι δεν είναι δυνατή η μετακίνηση των παραγωγικών συντελεστών από χώρα σε χώρα. Η εξίσωση αυτή που θα προκύψει από την εξειδίκευση κάθε χώρας στην παραγωγή των αγαθών στα οποία ενσωματώνεται ο συντελεστής που βρίσκεται σε αφθονία (εξειδίκευση στην παραγωγή όπου η χώρα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα), θα οδηγήσει τελικά σε εξίσωση του επιπέδου ανάπτυξης και σε παγκόσμια ολοκλήρωση.

Στην περίπτωση του διαπεριφερειακού εμπορίου, η υπόθεση της μη μετακίνησης των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των περιφερειών μιας χώρας δεν ισχύει. Η νεοκλασική θεωρία υποστηρίζει ότι αν οι συνθήκες λειτουργίας των μηχανισμών της αγοράς είναι άριστες τότε έχουμε μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής μέχρις ότου επέλθει εξισορρόπηση των αμοιβών τους.

Κατά τους νεοκλασικούς αν δεν έχουμε ισορροπία και κατά συνέπεια εξίσωση των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών, οφείλεται στο γεγονός ότι δε λειτουργούν άριστα οι μηχανισμοί της αγοράς. Πρέπει να γίνει - παρέμβαση για τη βελτίωση των μηχανισμών και όχι για την μείωση των ανισοτήτων. Το γεγονός όμως ότι οι υποθέσεις στις οποίες βασίζεται η νεοκλασική προσέγγιση είναι πολύ περιοριστικές και δεν πληρούνται στην πράξη (τέλειος ανταγωνισμός, πλήρης απασχόληση, ομοιογενείς συντελεστές παραγωγής, ταυτόσημες συναρτήσεις παραγωγής κ. τ .λ.) συνεπάγεται ότι δεν, επιτυγχάνεται ισορροπία και άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών.

Η ατέλεια των μηχανισμών εμποδίζει την εξίσωση των τιμών και οδηγεί σε εξειδίκευση των περιφερειών στην παραγωγή, των προϊόντων εκείνων στα οποία χρησιμοποιείται ο συντελεστής παραγωγής που βρίσκεται σε αφθονία. Έτσι μια περιφέρεια που έχει άφθονους φυσικούς πόρους μπορεί να εξειδικευθεί στη γεωργία ή τον τουρισμό, εκείνη που έχει άφθονο κεφάλαιο, στην παραγωγή βιομηχανικών προϊόντων (βαριά βιομηχανία) και εκείνη που έχει εξειδικευμένο

εργατικό δυναμικό, σε παραγωγή προϊόντων και . υπηρεσιών που απαιτούν υψηλή τεχνολογία και τεχνογνωσία.

3.3.2. ΘΕΩΡΙΑ ΕΞΑΓΩΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

Θεωρία της εξαγωγικής βάσης Ο ρυθμός και ο προσανατολισμός της ανάπτυξης, σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, εξαρτάται από την εξαγωγική της δραστηριότητα προς τον υπόλοιπο κόσμο. Η ανάπτυξη μιας περιφέρειας εξαρτάται από την ανάπτυξη των εξαγωγικών της κλάδων. Δηλαδή η ζήτηση έξω από την περιφέρεια για τα προϊόντα της (εξωγενής ζήτηση) είναι ο καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη της.

Η οικονομία κάθε περιφέρειας διακρίνεται σε δύο τομείς: στον εξαγωγικό ή βασικό, που τα προϊόντα του εξαγονται στις υπόλοιπες περιφέρειες ή στο εξωτερικό και στον τοπικό ή μη βασικό, που τα προϊόντα του καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων της περιφέρειας και στηρίζουν τον εξαγωγικό τομέα. Επομένως ορισμένες δραστηριότητες θεωρούνται ιδιαίτερα βασικές με την έννοια ότι η αύξησή τους οδηγεί και καθορίζει τη συνολική ανάπτυξη της περιφέρειας, ενώ άλλες, οι μη βασικές, είναι απλές συνέπειες της συνολικής ανάπτυξής της.

Μια αύξηση της εξαγωγικής βάσης; δηλαδή της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας μιας περιφέρειας για εξαγωγή αγαθών και υπηρεσιών (που συνοδεύεται από αύξηση των εξαγωγών), θέτει σε κίνηση μια πολλαπλασιαστική διαδικασία στο εσωτερικό της περιφέρειας αυτής, δεδομένου ότι:

1. Όλες οι μη εξαγωγικές οικονομικές δραστηριότητες επηρεάζονται περισσότερο ή λιγότερο από τη διεύρυνση των εξαγωγικών κλάδων και
2. Οι αυξήσεις των εισοδημάτων δημιουργούν νέα ζήτηση. Η αύξηση της ζήτησης τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγής κ.ο.κ. Αύξηση της ζήτησης μπορεί να προκαλέσουν οι δημόσιες δαπάνες και οι κάθε είδους μεταβιβάσεις εισοδημάτων με ανάλογα . για την τοπική οικονομία αποτελέσματα.

Οι εξαγωγές προς τον υπόλοιπο κόσμο μπορεί να έχουν τη μορφή αγαθών και υπηρεσιών ή να αποτελούνται από δαπάνες ξένων μέσα στην περιφέρεια για αγαθά και υπηρεσίες, που δεν μπορούν να μετακινηθούν έξω . από την περιφέρεια αλλά καταναλώνονται μέσα σε αυτή από άτομα που την .. επισκέπτονται (π.χ. υπηρεσίες αναψυχής και υπηρεσίες για τουρίστες).

Η θεωρία της εξαγωγικής βάσης προέκυψε από τη μελέτη της εκκίνησης της ανάπτυξης περιφερειών με πλούσιους φυσικούς πόρους. Πολλές περιφέρειες αναπτύχθηκαν "εκ των έξω" παρά "εκ των έσω", το κεφάλαιο και η εργασία εισέρευσαν αυτές με σκοπό να εκμεταλλευτούν τους φυσικούς πόρους. Έτσι δημιουργήθηκαν οι απαραίτητες διασυνδέσεις του δικτύου μεταφορών που οδήγησαν στην ενσωμάτωση αυτών των περιοχών στις παγκόσμιες αγορές.

Επειδή οι περιφερειακές οικονομίες είναι ανοιχτές και επικρατεί καθεστώς ελεύθερου εμπορίου στις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις, τα περιφερειακά πρότυπα παραγωγής και η εξειδίκευσή τους σε εξαγωγίμα προϊόντα μπορούν να ερμηνευτούν με βάση τη θεωρία του "συγκριτικού πλεονεκτήματος". Δηλαδή οι περιφέρειες εξειδικεύονται και εξαγουν εκείνα τα προϊόντα που ενσωματώνουν συντελεστές που βρίσκονται σε σχετικά μεγαλύτερη αφθονία σε αυτές.

Το 1955 ο North πρότεινε ένα μοντέλο το οποίο τονίζει ιδιαίτερα το ρόλο που παίζει η εξαγωγική βάση της περιφέρειας στον προσδιορισμό του ρυθμού μεγέθυνσής της. Το μοντέλο αυτό προβλέπει την ανάπτυξη της περιφέρειας κατά στάδια (Γ. Σπιλάνης, 1996):

1. Η περιφέρεια αντιμετωπίζει την ανάπτυξη των εξαγωγών της ως βάση της οικονομίας της.
2. Ανάπτυξη εξωτερικών οικονομιών και εισροή κεφαλαίων με εξασφάλιση υποδομών. Ενισχύονται οι εξαγωγές και η οικονομική μεγέθυνση της περιφέρειας, που καταλήγει στην ανάπτυξη της τοπικής βιομηχανίας η οποία αποτελεί μη βασική οικονομική δραστηριότητα.

3. Η επέκταση της τοπικής βιομηχανίας μπορεί να πάρει τέτοιες διαστάσεις ώστε να αρχίσει να προσανατολίζεται και αυτή προς τις εξαγωγές διευρύνοντας έτσι την εξαγωγική βάση της περιφέρειας.

3. 4. ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η Ελλάδα είναι ένας ιδιόμορφος τουριστικός προορισμός, καθώς περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό νησιών. Υπάρχουν συνολικά 227 κατοικημένα νησιά, από τα οποία 164 ανήκουν στο Αιγαίο πέλαγος.

Το σύνολο των νησιωτικών εδαφών περίπου 9.840 με την ποικιλία των κλιματολογικών συνθηκών και των φυσικών τοπίων που αυτά εμφανίζουν, κατατάσσουν την Ελλάδα στις πρώτες θέσεις μεταξύ των νησιωτικών χωρών ολόκληρης της υφηλίου. Οι μόνιμοι κάτοικοι των ελληνικών νησιών αποτελούν το 13,5% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας ενώ το 59,95% των ξενοδοχειακών μονάδων και το 62,2% των ξενοδοχειακών κλινών όλης της χώρας είναι συγκεντρωμένο στα Ελληνικά νησιά.

Τα πολυάριθμα ελληνικά νησιά κατά τους θερινούς μήνες αποτελούν πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες και προσφέρουν την θάλασσα τον ήλιο κ.α. Όμως κατά τους χειμερινούς μήνες τα νησιά ερημώνουν και γίνονται ορατά τα πολλά και ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο νησιωτικός χώρος.

Το ενδιαφέρον για την οικονομική ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της νησιωτικής περιφέρειας είναι υπαρκτό. Οι κινήσεις όμως παραμένουν ελάχιστες και τα επιτεύγματα μηδαμινά. Το μόνο βέβαιο γεγονός είναι ότι η προσπάθεια για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία επικεντρώνεται στο τουρισμό.

Τα ελληνικά νησιά από την Θάσο έως την Γαύδο και από την Κέρκυρα έως το Καστελόριζο, αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς και πόλους έλξης τουριστών. Όμως κάποια από τα νησιά παρουσίασαν ταχύρυθμη τουριστική ανάπτυξη, ενώ άλλα δεν κατάφεραν να ακολουθήσουν την ίδια πορεία.

Βέβαια δεν παραβλέπουμε ότι τα νησιά που ανήκουν σε νησιωτικά συγκροτήματα έχουν μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης, καθώς η εγγύτητα που εμφανίζουν μεταξύ τους ασκεί ιδιαίτερη έλξη στους ενδιαφερομένους. Γενικά, ο τουρισμός στα περισσότερα ελληνικά αποτελεί μια αναπτυσσόμενη οικονομική δραστηριότητα, από την οποία επωφελούνται όσοι εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα.

Παράλληλα με τις τουριστικές δραστηριότητες δεν είναι λίγα τα νησιά (Κρήτη) που έχουν αναπτύξει και άλλους παραγωγικούς τομείς. Υπάρχει δηλαδή προσπάθεια για ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και αυτό είναι το θεμιτό. Σε νησιά όμως που δεν είναι εφικτό, απαιτείται προσπάθεια αναζήτησης νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού που στηρίζονται σε σύμμετρη εναρμόνιση με το περιβάλλον και την χωροταξική διάταξη του νησιού.

3.4.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η περιφερειακή ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου μέσω του τουρισμού είναι μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία που πρέπει να βασίζεται στην άριστη οργάνωση και τον κατάλληλο σχεδιασμό. Αυτό που διαφοροποιεί τα νησιά από τις άλλες περιφέρειες, είναι οι ιδιαιτερότητες των προβλημάτων που παρουσιάζουν οι νησιωτικές περιοχές.

Τα νησιά αποτελούν χωρικές οντότητες μικρού μεγέθους ,πάνω στις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες. Συχνά στα νησιά αναπτύσσονται εργασίες του πρωτογενή δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, σύμφωνα με την εδαφολογική διαμόρφωση και τις κλιματικές συνθήκες που παρουσιάζουν. Κύρια όμως το πρόβλημα που πολλαπλασιάζει τις δυσκολίες των νησιωτών είναι η γεωγραφική απομόνωση και η περιφερειακή θέση ως προς τα μεγάλα οικονομικά κέντρα.

Δικαιολογημένα οι κάτοικοι των ελληνικών νησιών νιώθουν την απομόνωση του τόπου τους ιδιαίτερα όσον αφορά τα μικρότερα κυρίως νησιά, καθώς η λήψη

των αποφάσεων γίνεται ή στα μεγάλα αστικά κέντρα ή από ανθρώπους που δεν γνωρίζουν και επομένως δεν κατανοούν τις ανάγκες τις νησιωτικής Ελλάδας.

Παράλληλα, η ποσοτική έλλειψη των φυσικών πόρων περιορίζει τις δυνατότητες των νησιών. Οι πολιτιστικοί πόροι και οι υποδομές είναι πλεονεκτήματα που δημιουργούνται και βελτιώνονται με την ανθρώπινη συνδρομή. Στη περίπτωση όμως που τα νησιά υπολείπονται σε φυσικούς πόρους, όσο κι αν συνδράμει ο ανθρώπινος παράγοντας, η υπάρχουσα κατάσταση δεν διαφοροποιείται.

Επιπλέον, κάθε νησί χαρακτηρίζεται από κάποια όρια ικανότητας όσον αφορά την οικονομική πολιτιστική και κοινωνική διάσταση, όρια που δεν θα μεταβάλλουν το φυσικό περιβάλλον. Πρόβλημα αποτελεί η υπερχρησιμοποίηση της περιοχής πέρα και πάνω από το μέγιστο αυτό όριο.

Συνάμα, η ακτοπλοϊκή και αεροπορική σύνδεση των νησιών μεταξύ τους αλλά και με την ηπειρωτική Ελλάδα δεν επαρκεί. Ιδιαίτερα κατά τους χειμερινούς μήνες τα προβλήματα μεγεθύνονται επικίνδυνα. Η ακτοπλοϊκή σύνδεση δεν είναι συχνή και επιπλέον προβλήματα δημιουργούνται λόγω της δυσχέρειας προσέγγισης των πλοίων στα λιμάνια και της παλαιότητας των ακτοπλοϊκών μέσων.

Οι αεροπορικές συνδέσεις μεταξύ των νησιών είναι ανύπαρκτες. Το πρόβλημα εντείνεται αν συνδεθεί με την ανεπαρκή ιατροφαρμακευτική υποδομή και περίθαλψη των νησιών.

Το υψηλό μεταφορικό κόστος των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων δεν αφήνει πολλά περιθώρια λειτουργίας της μικρής τοπικής αγοράς. Τα προβλήματα είναι πολλά και στην τοπική παραγωγή, τώρα μάλιστα που με τις κλιματολογικές αλλαγές των τελευταίων χρόνων το πρόβλημα του νερού έχει γίνει εντονότερο, σταδιακά οδηγούμαστε στη μείωση του πληθυσμιακού δυναμικού των νησιών.

Τα προβλήματα συνεχώς διογκώνονται και διαφοροποιούν τα νησιά από τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες, αφού είναι η πηγή περιφερειακών ανισοτήτων.

3.5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ. ΝΗΣΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το 60% περίπου των διεθνών τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα έχουν σαν προορισμό τα νησιά του Αιγαίου και του Ιόνιου πελάγους. Τα νησιά του νότιου Αιγαίου και η Κρήτη δέχονται το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών από χώρες όπως η Γερμανία, η Αγγλία, οι Σκανδιναβικές χώρες και η Αυστρία, ενώ τα νησιά του Ιόνιου κατά παράδοση προτιμούνται από Ιταλούς, Άγγλους και κάτοικους χωρών της Αδριατικής.

Για την υιοθέτηση όμως μιας πιο ολοκληρωμένης άποψης για τον ρόλο που ασκεί ο τουρισμός στα ελληνικά νησιά ανά περιφέρεια ας εξετάσουμε κάθε μια χωριστά.

Η νησιωτική περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου περιλαμβάνει τα νησιά:

Θάσος, Σαμοθράκη, Λήμνος, Χίος, Λέσβος, Άγιος Ευστράτιος, Σάμος, Ικαρία, Φούρνοι, Οινούσες και Ψαρά.

Πρόκειται για μια περιφέρεια που την χαρακτηρίζει οικονομική και τουριστική υπανάπτυξη. Με εξαίρεση την Σάμο, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει τουριστική ανάπτυξη, τα υπόλοιπα νησιά κάνουν αργά και σταθερά βήματα για την προσέγγιση αυτού του στόχου. Μέλημα όλων είναι η τουριστική ανάπτυξη των νησιών αυτών να μην ακολουθήσει τα πρότυπα των περιοχών μεγάλης τουριστικής συγκέντρωσης και κορεσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

4.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η χωρική προσέγγιση μίας «διαφορετικής» ανάπτυξης, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει τις εννοιολογικές της ρίζες στις «ενδογενείς» στρατηγικές περιφερειακής ανάπτυξης. Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης χρησιμοποιείται με την ευρύτερη έννοια της χωρικής ανάπτυξης. Αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τοπική ανάπτυξη σε διαφορετικά χωρικά επίπεδα και αναφέρεται κυρίως σε κριτήρια όπως η οικολογική, η οικονομική, η κοινωνικοπολιτισμική και πολιτική θεώρηση της εκμετάλλευσης των τοπικών πόρων (FRIEDMANN J. 1987, FRIEDMANN J. WEAVER C. 1979).

Η τοπική ανάπτυξη τεκμαίρεται την προτεραιότητα του χωρικού ενδιαφέροντος. Αυτό κατανοείται ως «επιλεκτικό ενδιαφέρον» στο επίπεδο των «τοπικών κοινωνιών». Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρχει διαφορετικότητα όσον αφορά το «χωρικό ενδιαφέρον» ανάμεσα σε τοπικές κοινωνίες ακόμα και αν βρίσκονται στην ίδια χωρική ενότητα είτε αυτή είναι η Περιφέρεια, είτε το ίδιο κράτος.

Τρεις κατευθύνσεις τοπικών αρμοδιοτήτων θα αναλυθούν.

1. **Η τοπική επιχειρηματική πρωτοβουλία.** Η επιχειρηματική πρωτοβουλία είναι ικανή να συνεισφέρει στην ανατίμηση και κινητοποίηση των τοπικών πόρων κάτω από επιλεκτική χρήση και διαχείριση. Η παραγωγή, η διαδικασία και η προώθηση της καινοτομίας μπορεί να οδηγήσουν μια τοπική οικονομία σε ίσους όρους ανταγωνιστικότητας με τις αναπτυγμένες κοινωνίες.
2. **Η τοπική πρωτοβουλία από αυτόνομους φορείς.** Η πρωτοβουλία αυτή προσανατολίζεται στην ικανοποίηση που παρέχεται από τα τοπικά προϊόντα και καλύπτει τις τοπικές ανάγκες. Επίσης, πολλές φορές λόγω των συγκρούσεων που υπάρχουν με τους ιδιωτικούς φορείς (ιδιωτική πρωτοβουλία) λειτουργούν ως άμυνα σε προσπάθειες αισχροκέρδειας και κακομεταχείρισης των τοπικών πόρων.

3. **Η τοπική πρωτοβουλία εκφραζόμενη από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.** Η τοπική αυτοδιοίκηση προσανατολίζεται στην δημιουργία συνθηκών προσέλκυσης των δύο προηγούμενων φορέων, στην δημιουργία υποδομών με σκοπό την τοπική ανάπτυξη και διασφάλιση της ποιότητας ζωής. Περαιτέρω σκοπός της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι να ορίζονται στρατηγικοί σχεδιασμοί ένταξη της σε ευρύτερες χωρικές ομάδες όπως η Περιφέρεια, το Κράτος, η Ευρωπαϊκή Ένωση κ.α. Σκοπός της είναι να εισχωρήσει δυναμικά σε όλο και πιο διευρυμένες αγορές μέσω πολιτικών προώθησης και σχεδιασμού.

Ειδικότερα αναφερόμαστε σε:

- Προθυμότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης να αναλάβει και να προτείνει σχέδια τοπικής ανάπτυξης και συλλογικές δράσεις.
- Πολιτικές διαχείρισης πόρων και διατήρησης του χαρακτήρα της τοπικότητας της.

Η τοπική ανάπτυξη μέσω πολιτικών προερχόμενων από την τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλει σε ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής λόγω της ύπαρξης της προαπαιτούμενης γνώσης για τις τοπικές ιδιαιτερότητες και την εφαρμογή μοντέλων φιλικών προς τον τοπικό χαρακτήρα. Λογικό είναι οι φορείς διοίκησης μίας μικρής χωρικής μονάδας να είναι περισσότερο γνώστες για τα προβλήματα της εμβέλειάς τους σε σχέση με τον κεντρικό σχεδιασμό και διοίκηση. Η προώθηση πολιτικών τοπικής πρωτοβουλίας και η αποκέντρωση δραστηριοτήτων θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας. Στην επίτευξη αυτού του στόχου δημιουργούνται προβλήματα που προέρχονται από τον συγκεντρωτικό χαρακτήρα διοίκησης του παρελθόντος. Παρατηρείται υπερσυγκέντρωση τεχνογνωσίας, υλικού πλούτου, επιστημονικού δυναμικού σε πόλους εθνικής εμβέλειας με αποτέλεσμα να υπάρχει στέρηση σε περιφερειακές και τοπικές χωρικές μονάδες.

Η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να εκφράσει την ενότητα σε τομείς διαχείρισης του πολιτισμικού προϊόντος σε απειλές που προέρχονται από καθαρά οικονομικές βλέψεις. Εκτός αυτού μπορεί να λειτουργήσει ως ο διαιτητής σε θέματα διαχείρισης φυσικών πόρων και πολιτισμικής κληρονομιάς θέτοντας

όρους και σύνορα στην εκμετάλλευσή τους που σκοπεύει στο κέρδος. Με γνώμονα αυτό μπορεί να επιτευχθεί τόσο οικονομική μεγέθυνση όσο και διατήρηση της ποιότητας και της βιωσιμότητας.

4.2. ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Αν σχεδιαστεί, αναπτυχθεί και διοικηθεί με σοβαρότητα το φαινόμενο «τουρισμός» σε μια περιοχή θα μπορέσουν να αντληθούν σημαντικά οφέλη για την τοπική κοινωνία. Ορισμένα από αυτά τα οφέλη είναι τα ακόλουθα:

- Ένα ιδιαίτερα σημαντικό όφελος για την περιοχή αναφοράς είναι οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται μέσω της τουριστικής δραστηριότητας. Ο τουρισμός ειδικότερα μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας για νέους ανθρώπους, γυναίκες. Η τουριστική απασχόληση παρέχεται όχι μόνο στα ξενοδοχεία, εστιατόρια, και σε άλλες τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και στους τομείς προμηθειών της τουριστικής βιομηχανίας, όπως αγροτικός τομέας, αλιεία, κατασκευές, τέχνες, βιομηχανία. Σε οικονομικά αδύναμες χώρες, η εργασία που παρέχεται λόγω του τουρισμού μπορεί να μειώσει τις τάσεις μετανάστευσης των νέων με σκοπό την εύρεση εργασίας. Επίσης σε περιοχές που στο παρελθόν είχαν έντονο το πρόβλημα της μετανάστευσης μπορεί να δημιουργηθούν φαινόμενα επαναπατριsmού.
- Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον να ιδρυθούν τοπικές τουριστικές εταιρείες. Μέσω αυτού δημιουργούνται ευκαιρίες για επένδυση τοπικών κεφαλαίων, νέων θέσεων εργασίας, αύξηση των τοπικών εισοδημάτων, κέρδη που προέρχονται από τις τοπικές επιχειρήσεις και γενικότερα αύξηση της επιχειρηματικότητας στην περιοχή, κάτι που μέχρι πρότινος δεν υπήρχε.
- Το αυξανόμενο εισόδημα, το οποίο προέρχεται από τις νέες θέσεις εργασίας και τις νέες επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα, οδηγούν σε βελτίωση των τοπικών συνθηκών ζωής. Αν οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν και διοικούνται

από ντόπιους, θα αυξηθεί το ποσό που θα παραμείνει στον τόπο, λόγω του ότι τα κέρδη θα παραμείνουν στους ντόπιους.

- Ο τουρισμός αποφέρει και οικονομική πρόσοδο προερχόμενη από τους τοπικούς φόρους. Αυτή η πρόσοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην βελτίωση των τοπικών υποδομών και υπηρεσιών, όπως δημιουργία σχολείων, ιατρικά κέντρα, βιβλιοθήκες, πάρκα, υποδομές αναψυχής και δρόμους.
- Οι εργαζόμενοι στον τουρισμό αποκτούν νέες δυνατότητες και μαθαίνουν την τεχνολογία, όπως χρήση υπολογιστών. Όλο αυτό αναβαθμίζει ποιοτικά το τοπικό τοπικό εργατικό δυναμικό. Ορισμένες από αυτές τις επιδεξιότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες.
- Ο Τουρισμός προϋποθέτει ικανές υποδομές όπως δρόμους, παροχή νερού, ηλεκτρική ενέργεια, διαχείριση απορριμμάτων, τηλεπικοινωνίες κ.α. Οι υποδομές αυτές μπορούν να σχεδιαστούν να υπηρετούν εξίσου και την τοπική κοινωνία, έτσι ώστε η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή να οδηγεί σε βελτίωση των υποδομών, την οποία θα καρπώνονται θετικά οι μόνιμοι κάτοικοι.
- Ο τουρισμός μπορεί να εφοδιάζει νέες αγορές για τοπικά προϊόντα όπως αγροτικά προϊόντα και είδη αλιείας, χειροτεχνήματα, εικαστικές τέχνες και βιομηχανικά προϊόντα και μέσω αυτών να θέτονται σε λειτουργία και άλλοι τοπικοί οικονομικοί τομείς. Αναπτύσσοντας τουριστικές εγκαταστάσεις υποστηρίζεται η τοπική οικοδομική δραστηριότητα. Ο τουρισμός υποκινεί ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων εγκαταστάσεων λιανικού εμπορίου, αναψυχής και πολιτισμού, όπως εξειδικευμένα καταστήματα, ανάπτυξη της αγοράς προϊόντων, κέντρα αναψυχής, άθλησης και πολιτισμού, θέατρα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν εξίσου και οι ντόπιοι κάτοικοι. Ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει και ως χρηματοδότης διαφόρων πολιτισμικών δραστηριοτήτων μέσω της κοπής εισιτηρίου, κάτι το οποίο δεν μπορεί να γίνει μόνο από την τοπική κοινωνία.
- Το γενικότερο φυσικό περιβάλλον της περιοχής μπορεί να βελτιωθεί και να συντηρηθεί ως αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης, επειδή οι τουρίστες προτιμούν να επισκέπτονται ελκυστικούς, καθαρούς και μη μολυσμένους

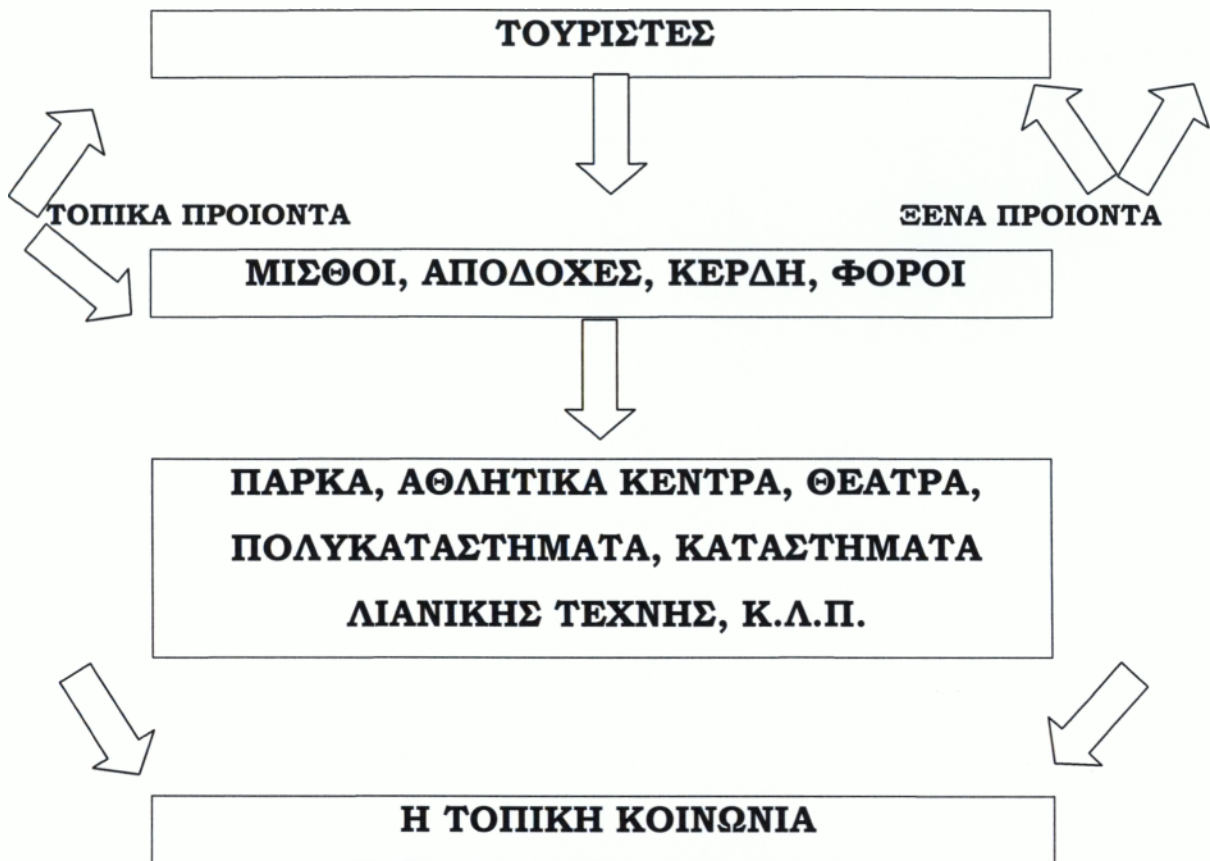
τόπους. Η χρήση γης και θέματα μεταφοράς και διακίνησης μπορεί επίσης να βελτιωθούν γιατί ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην αναδιαμόρφωση ορισμένων περιοχών.

- Ο τουρισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δικαιολογία για χρηματοδότηση τοπικών φυσικών περιοχών, αρχαιολογικών και ιστορικών τόπων, πολιτισμικής κουλτούρας και παράδοσης, επειδή αυτά είναι χαρακτηριστικά που προσελκύουν τουρίστες.
- Ο τουρισμός ενθαρρύνει μεγαλύτερη περιβαλλοντική συναίσθηση και αίσθηση της πολιτισμικής ταυτότητας από τους ιθαγενείς. Αυτό συμβαίνει λόγω του ενδιαφέροντος που δείχνουν οι τουρίστες για αυτά τα στοιχεία. Μέσω αυτού του τουριστικού ενδιαφέροντος πολλά πολιτισμικά και παραδοσιακά στοιχεία του τόπου που με τον καιρό είχαν παραμεληθεί αρχίζουν να αναβιώνουν.

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται πως τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού εισρέουν στην τοπική οικονομία. Επίσης στο διάγραμμα παρουσιάζονται κάποια προϊόντα που δεν παράγονται στην τοπική κοινωνία, αλλά έρχονται απ' έξω. Αυτά τα προϊόντα όχι μόνο δεν συνεισφέρουν στο τοπικό οικονομικό όφελος, αλλά αντλούν μέρος της συνολικής τουριστικής κατανάλωσης στην περιοχή.

Αναλυτικότερα όταν οι τουρίστες ξοδεύουν χρήματα, δημιουργούν μία αλυσιδωτή αντίδραση, η οποία παράγει πρόσθετες οικονομικές παροχές. Έρχονται σε συναλλαγή με επιχειρήσεις από τις οποίες προμηθεύονται προϊόντα υπηρεσίες τοπικά ή αλλού. Οι επιχειρήσεις με τη σειρά τους προβαίνουν σε αγορά προϊόντων και υπηρεσιών που χρειάζονται για να δουλέψουν και μέσω διαδοχικών κύκλων αγορών, οι αρχικές απευθείας δαπάνες των τουριστών μερίζονται και πολλαπλασιάζονται ανά την τοπική και περιφερειακή οικονομία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Αν όμως δεν σχεδιαστεί, αναπτυχθεί και διοικηθεί σωστά ο τουρισμός στην περιοχή μπορεί να παρουσιαστούν αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Αυτά τα αποτελέσματα αναλύονται παρακάτω:

- Υπερβολική κίνηση πεζών και αυτοκινήτων σε συνάρτηση με υψηλά επίπεδα θορύβου μπορεί να είναι αποτέλεσμα ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης. Υπερσυνωστισμός οχημάτων στην περιοχή λόγω έλλειψης ικανού αριθμού θέσεων στάθμευσης.
- Μόλυνση του αέρα μπορεί να δημιουργηθεί με τη συνεχή χρήση οχημάτων και άλλων μεταφορικών μέσων από τους τουρίστες. Επίσης, η χρήση των κλιματιστικών και λεβήτων καύσης επιβαρύνουν το περιβάλλον.

- Η αδυναμία πολλές φορές διαχείρισης των απορριμμάτων σε εποχές έντονης τουριστικής δραστηριότητας λειτουργούν αρνητικά στο περιβάλλον. Επίσης, μη οργανωμένα αποχετευτικά δίκτυα δεν μπορούν να αντέξουν μία απότομη αύξηση των αποβλήτων που δημιουργούνται την τουριστική περίοδο. Ως αποτέλεσμα αυτού είναι να παρουσιάζονται φαινόμενα μόλυνσης της θάλασσας. Η θάλασσα είναι ο αποδέκτης και άλλων περιβαλλοντικών πιέσεων, όπως υπολείμματα τουριστικών σκαφών, λουομένων κ.α.
- ο τουριστικός προορισμός μπορεί να γίνει ανελκυστικός αν δεν δοθεί ιδιαίτερη βάση στην ομοιομορφία των τουριστικών κατασκευών, έτσι ώστε να δένουν με το περιβάλλον. Παράλληλα η χρήση αντιαισθητικών πινακίδων και η ύπαρξη σκουπιδιών στην περιοχή συμβάλλουν στην δημιουργία αρνητικής εικόνας για την περιοχή.
- Σημαντικοί τουριστικοί τόποι και ιδιαίτερα πολιτισμικά και ιστορικά μνημεία πολλές φορές παρουσιάζουν σημεία υπερκορεσμού από τους τουρίστες με αποτέλεσμα να γίνονται απαγορευτικά για τους ντόπιους. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα όπως αντιπάθεια των ντόπιων προς τον τουρισμό.
- Μπορεί να υπάρξει υποβάθμιση και αποκατακλιτισμός της παραδοσιακής κουλτούρας και τέχνης αν χρησιμοποιηθεί καθαρά για τουριστικούς σκοπούς. Ιδιαίτερα αν βιομηχανοποιηθεί η παράδοση θα υπάρξει το αποτέλεσμα ,της αποξένωσης της από τους ντόπιους.
- Η παραγωγή οικονομικού οφέλους μπορεί να μειωθεί σημαντικά αν την τουριστική δραστηριότητα την διαχειρίζονται ξένοι ή όταν οι εργαζόμενοι στον τουριστικό τομέα της περιοχής δεν προέρχονται από το εργατικό δυναμικό της περιοχής, είτε όταν τα προϊόντα που διατίθενται για κατανάλωση από τους τουρίστες δεν προέρχονται από τον τόπο αυτό.

4.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο τουρισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με το περιβάλλον και την τοπική κοινωνία. Επομένως χρειάζεται να βρεθεί η σωστή συνεργασία μεταξύ αυτών των στοιχείων.

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται η αλληλεπίδραση που χρειάζεται μεταξύ της τουριστικής βιομηχανίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βέλτιστη ποιότητα ζωής για την κοινότητα, ενώ παράλληλα να πετυχαίνεται σωστή διατήρηση του περιβάλλοντος και οικονομικό όφελος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Η τουριστική βιομηχανία αναζητά ένα υγιές επαγγελματικό περιβάλλον που να περιλαμβάνει:

- Οικονομική ασφάλεια
- Εκπαιδευμένο και υπεύθυνο εργατικό δυναμικό
- Θέλητρα υψηλής ποιότητας που να εγγυούνται μια συνεχή ροή τουριστών, οι οποίοι να μένουν περισσότερες μέρες και να επισκέπτονται το μέρος πιο συχνά
- Αυτοί που ενδιαφέρονται για το φυσικό περιβάλλον και για θέματα πολιτισμικής κληρονομιάς ζητούν:
- Προστασία του περιβάλλοντος μέσω διατήρησης, βελτίωσης, διόρθωσης των βλαβών.
- Να εκπαιδευτούν οι άνθρωποι να είναι πιο ευαισθητοποιημένοι, και ιδιαίτερα να σκέφτονται την προστασία του περιβάλλοντος και όχι τη χρήση του.

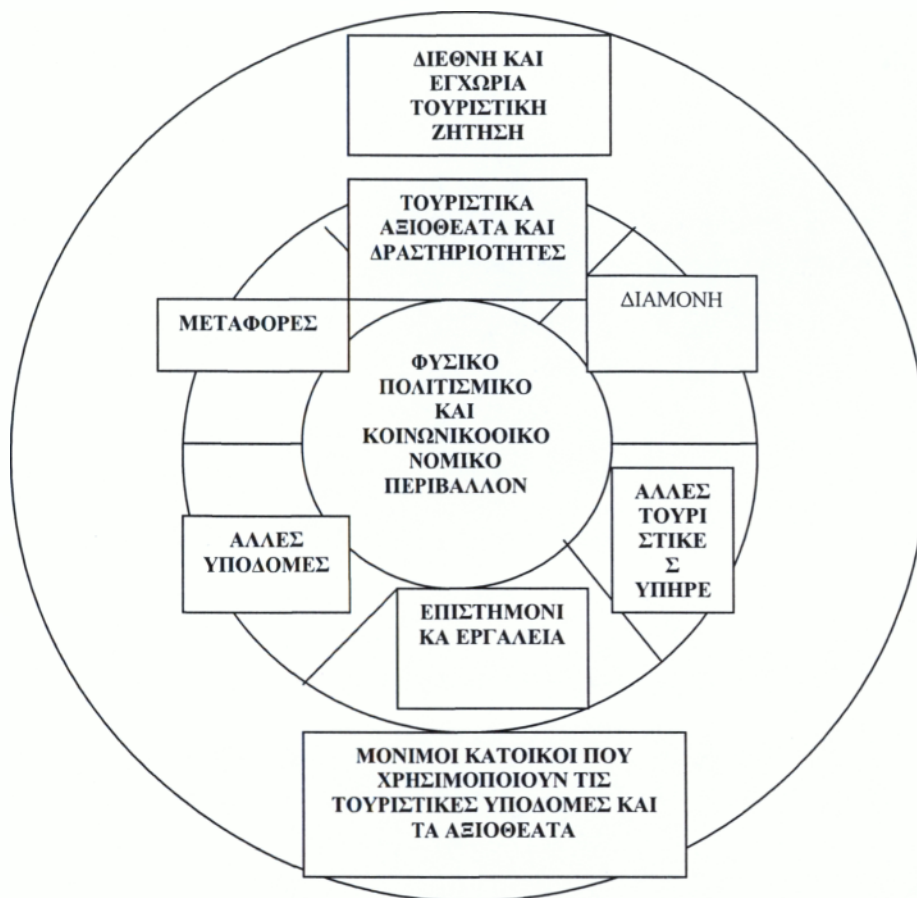
Η τοπική κοινωνία επιδιώκει ένα υγιές περιβάλλον όπου θα ζουν με:

- Καλό φαγητό, καθαρό νερό και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, καλό σύστημα υγείας, απόκτηση εργασίας με ανάλογες απολαβές, εκπαίδευση και αναψυχή
- Σεβασμό για την πολιτισμική παράδοση
- Ευκαιρίες στην λήψη αποφάσεων για το μέλλον τους

Ορισμένες απόψεις οι οποίες ισχύουν για δύο ή περισσότερους συνεργαζόμενους, σύμφωνα με το προηγούμενο διάγραμμα (A, B, C) είναι:

- Θέματα όπως πότε, που και πως οι τουρίστες θα επισκέπτονται και μετακινούνται στην περιοχή
- Θέματα κοινής χρήσης των υποδομών και της πολιτισμικής κληρονομιάς
- Θέματα χρήσεων γης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

➤ **ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΕΝΟΣ ΠΕΤΥΧΗΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Τα ξενοδοχεία και άλλα είδη καταλύματος όπου οι τουρίστες μπορούν να διανυκτερεύσουν πρέπει να παρέχονται. Τα οργανωμένα καταλύματα συνήθως παρέχουν εστιατόρια και άλλες τουριστικές επιχειρήσεις. Ορισμένες φορές ασυνήθιστα ή ιστορικά είδη διαμονής μπορούν από μόνα τους να αποτελέσουν στοιχείο προσέλκυσης τουριστών.

➤ **ΑΛΛΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ**

Τουριστικά και ταξιδιωτικά πρακτορεία είναι υποχρεωμένα να παρέχουν στους τουρίστες οργανωμένα πακέτα και οδηγούς ξενάγησης. Παρέχοντας οργανωμένη και πλήρη πληροφόρηση για την περιοχή διευκολύνει τον

τουρίστα να περιηγηθεί στο χώρο. Επίσης, επιχειρήσεις εστίασης, όπως εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ, ταχυδρομεία, ιατρική περίθαλψη, πιστωτικά ιδρύματα, καταστήματα τουριστικών ειδών και άλλοι τύποι πρέπει να υπάρχουν. Η ασφάλεια της περιοχής σε θέματα αστυνόμευσης και μείωσης της εγκληματικότητας είναι ένα επιπλέον προσόν για την προσέλκυση τουριστών.

➤ **ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ**

Επαρκές πρόσβαση με μεταφορικά μέσα προς τον τουριστικό προορισμό και οργανωμένη βάση πληροφοριών πρόσβασης και στοιχείων για την περιοχή θεωρούνται στοιχειώδη.

➤ **ΆΛΛΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ**

Άλλες υποδομές που απαιτούνται στην υπηρεσία του τουρισμού και στις τουριστικές παροχές, οι οποίες περιλαμβάνουν καλή ποιότητα νερού, ηλεκτρική ενέργεια, ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων, τηλεπικοινωνίες.

➤ **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ**

Η εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στην τουριστική βιομηχανία, είναι απαραίτητη τα τελευταία χρόνια. Επίσης, η χρήση όλο και πιο νέων τεχνολογιών στην υπηρεσία του τουρισμού κάνει επιτακτική την εισαγωγή επιστημονικών φορέων και εργαλείων στην τουριστική διαδικασία. Ο σχεδιασμός τουρισμού σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να περιλαμβάνουν τα ανωτέρω συστατικά.

4.4. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι μία ουσιαστική και συνάμα παραμελημένη βαθμίδα ασκήσεως τουριστικής πολιτικής. Η τοπική κοινωνία αποτελείται από

«την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως και από τοπικούς ή περιφερειακούς αντιπροσώπους από τις διάφορες βαθμίδες διοίκησης της επικράτειας (Urry 1990).

Η τουριστική ανάπτυξη τυπικά περιλαμβάνεται μέσα στο συνδυασμό τοπικού σχεδιασμού και φορέων τοπικού ενδιαφέροντος. «Περισσότερο κατανοητός γίνεται ο ρόλος των πολιτικών τοπικής ανάπτυξης (πολιτικών προερχόμενων από τοπικούς φορείς σε συνεργασία με την κεντρική διοίκηση) αν δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο μέγεθος των ιδιωτικών πρωτοβουλιών και επιχειρήσεων και ειδικότερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σ' αυτές θα έπρεπε το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής πολιτικής να επικεντρώνεται». (Greenwood, Williams & Shaw, 1990)

Σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ο τουρισμός έχει τάση να αντιμετωπίζεται ως πανάκεια για πολλές οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες σε αντίθεση με το τυπικό περιβάλλον. (Williams & Shaw, 1988 Greenwood, Williams & Shaw, 1990). Ωστόσο, η αντλαμβανόμενη αξία της τουριστικής ανάπτυξης για την αύξηση της απασχόλησης και της οικονομικής μεγέθυνσης :ει υπαρκτές επιπτώσεις στην κατανομή των εθνικών πόρων τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, δίνοντας τις αυξανόμενες επαρκείς πηγές που είναι διαθέσιμες στην τοπική κοινωνία θα δημιουργηθούν ερωτήσεις που αφορούν τον τρόπο τον οποίο διατίθενται οι πόροι για ανάπτυξη σχετιζόμενη με τον τουρισμό και την προώθηση που μπορεί να παρουσιάσει μία μεταστροφή σε περισσότερο παραδοσιακές κερδοφόρες δραστηριότητες. Επιπροσθέτως, η προοπτική ανάπτυξης των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, όπως οι τουριστικές, στην παραγωγή εργαζομένων, «στους οποίους στηρίζεται το τελικό προϊόν της επιχείρησης, το οποίο είναι μία ποσότητα σχετικά ακαθόριστη ή άυλη, αλλά από [ην άλλη περιλαμβάνει μια δυναμικότητα προερχόμενη τόσο από την παροχή υπηρεσιών ή μη» (Urry, 1987).

Όπως ο Urry αργότερα σημειώνει, οι τουριστικές υπηρεσίες <εμπεριέχουν κεφάλαιο εντάσεως εργασίας και ως εκ τούτου οι εργαζόμενοι επιβαρύνονται τις προσπάθειες μείωσης του λειτουργικού κόστους (1990), μία θέση σε χτυπητή αντίθεση με την εργατική νομοθεσία πολλών εθνικών και περιφερειακών τουριστικών πολιτικών.

Παρά τις αμφιβολίες που έχουν διατυπωθεί για τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού από ορισμένους ερευνητές, ο ρόλος των τοπικών κυβερνήσεων στον τουρισμό όπως παρουσιάζεται είναι μάλλον θετικός. Η τοπική αυτοδιοίκηση επιδιώκει πολλούς από τους σκοπούς οικονομικής ανάπτυξης και αύξησης της απασχόλησης, όπως παρουσιάζονται και από τις περιφερειακές και εθνικές πολιτικές. Για παράδειγμα, μία έρευνα για τις απόψεις των τοπικών συμβούλων τριών περιοχών της Αγγλίας (Surrey, Wanhill) αντήθησε το συμπέρασμα ότι όλοι ήταν θετικοί στη σχέση τουρισμός - ανάπτυξη ανεξαρτήτως της πολιτικής τους αντίληψη.

Παρόλο, την σπουδαιότητα του ρόλου της τοπικής κοινωνίας στην τουριστική ανάπτυξη, ο ρόλος των πολιτικών ης τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχει λάβει την σημασία που δικαιούται. Όπως αναφέρει ο Wanhill (1987) «στο τέλος της ημέρας, η εφαρμογή οποιασδήποτε τουριστικής στρατηγικής επί χάρτου, εναπόκειται στην αδιαφορία των τοπικών αρχών». Εθνικές πολιτικές τουρισμού και η απήχηση τους Εθνικούς οργανισμούς τουρισμού, στους οποίους η πλειοψηφία της τουριστικής πολιτικής επικεντρώνεται (Richter, 1989, Pearch, 1992), είναι δυσκολοκατανόητες τόσο στην μορφή όσο και στην εφαρμογή και δεν εμπεριέχουν την τοπική ιδιομορφία. Επομένως η τοπική κοινωνία βρίσκεται στην απομόνωση στον τομέα των αποφάσεων για την τουριστική πολιτική. Σχεδόν σε όλα τα πολιτικά συστήματα και ιδιαίτερα στα φιλελεύθερα, παρατηρούνται επικαλυπτόμενες δραστηριότητες και επίπεδα πολιτικής εφαρμογής και σχεδιασμού. Τέτοια κατάσταση οδηγεί σε προβλήματα στην μετάφραση των πολιτικών από το εθνικό επίπεδο στο τοπικό και vice versa. (Greenwood, Williams & Shaw, 1990).

4.5. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Από το παρελθόν έχει αναγνωριστεί ότι η τουριστική ανάπτυξη συνήθως συνοδεύεται από συγκρούσεις στην λήψη αποφάσεων, ιδιαίτερα σε σχέση με τις κοινωνικές και φυσικές επιδράσεις του τουρισμού (FORSTER, 1964). Ο γεωγραφικός χώρος είναι αυστηρά ορισμένη πηγή. Τοπικές συγκρούσεις αντικατοπτρίζουν «μία απροκάλυπτη δημόσια διαμάχη πάνω στην υφιστάμενη ή προτεινόμενη χρήση γης ή αύξηση της περιουσίας» (DEAR, 1977). Η χρήση γης για τον τουρισμό και η χωροθέτηση των τουριστικών υποδομών μπορεί να

οδηγήσει σε υπαρκτή αντίθεση με προϋπάρχοντα συμφέροντα στην περιοχή (ROEHL & FESENMAIER, 1987) .

Μία από τις κυριότερες θέσεις στην τουριστική ανάπτυξη σε τοπικό πεδίο εμφανίζεται στη μελέτη του Murphy (1985) *Tourism: A Community Approach*. Ο Murphy υποστήριξε την χρήση μιας οικολογικής προσέγγισης στον τουριστικό σχεδιασμό στην οποία δίνει ιδιαίτερη σημασία στην αναγκαιότητα για τοπικό έλεγχο πάνω στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ένα από τα κύρια σημεία της θεώρησης του είναι η άποψη ότι ικανοποιώντας τις ανάγκες των μόνιμων κατοίκων της περιοχής οδηγούμαστε σε ικανοποίηση και των αναγκών των τουριστών. Εν τούτοις, πέρα από την αναμφισβήτητα εννοιολογικά θέλητρα που υπάρχουν σε πολλούς προορισμούς απ' αρχής της τοπικής προσέγγισης στον τουριστικό σχεδιασμό, υπαρκτά προβλήματα παραμένουν στον τρόπο λειτουργίας του μοντέλου αυτού και ιδιαίτερα στην εφαρμογή του. (HAYWOOD, 1988, MURPHY 1988).

Η τοπική προσέγγιση στον τουριστικό σχεδιασμό είναι η κύρια μορφή σχεδιασμού, η οποία συγκεντρώνει το βάρος της ανάπτυξης στην τοπική *κοινωνία* σε αντίθεση με άλλες πολιτικές ανάπτυξης που σχεδιάζονταν από τρίτους για να Εφαρμοστούν στην τοπική *κοινωνία*. (HALL C.1991). όπως σημειώνει ο Blank (1989) «η τοπική κοινότητα είναι ο προορισμός των περισσότερων τουριστών. Επομένως, στην τοπική *κοινωνία* παρουσιάζεται ο τουρισμός. Λόγω αυτού, η ανάπτυξη και η διοίκηση της τουριστικής βιομηχανίας μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά όπου υφίσταται ο τουρισμός, άρα στην συγκεκριμένη τοπική μονάδα».

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι κάτοικοι της περιοχής και τα τοπικά συμβούλια εκτιμούνται ως το επίκεντρο του τουριστικού σχεδιασμού στην πράξη. Η τοπική διοίκηση ορίζεται ως η βασική μονάδα τουριστικού σχεδιασμού. Πέρα από αυτά, παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα στην σχεδίαση και διοίκηση του τουριστικού χώρου.

Ένας από τους σημαντικότερους λόγους της δυσκολίας [ου συναντάται στην τοπική αυτοδιοίκηση στον τομέα του τουριστικού σχεδιασμού είναι ο πολιτικός χαρακτήρας της σχεδιαστικής διαδικασίας. Ο τοπικός σχεδιασμός προϋποθέτει υψηλού επιπέδου συμμετοχής των ανθρώπων που δραστηριοποιούνται στην

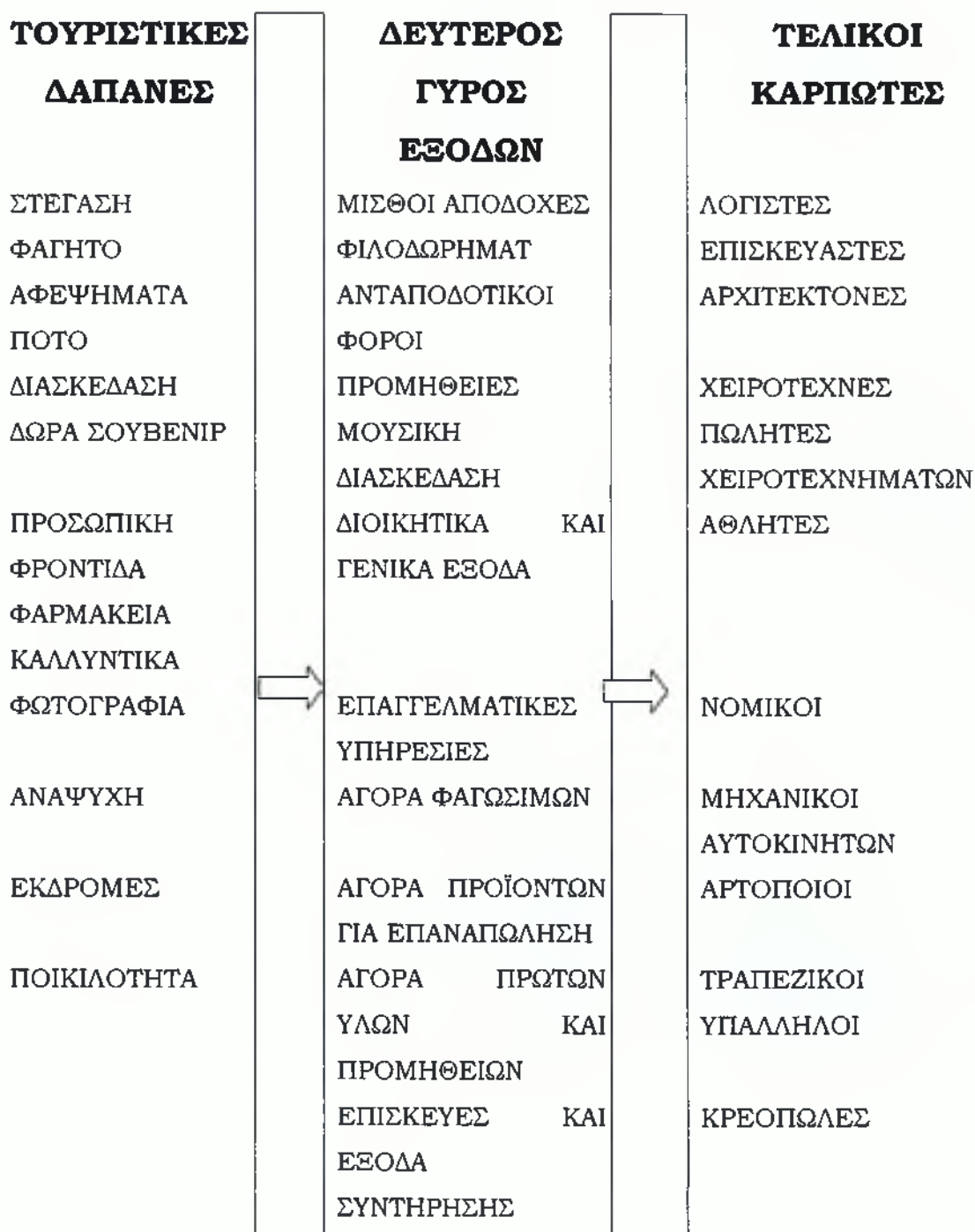
περιοχή (Haywood 1988). Όπως διατυπώνει ο Arnstein (1969), η τοπική συμμετοχή υποδηλώνει ότι η τοπική κοινωνία θα έχει ένα επίπεδο ελέγχου πάνω στην διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης και λήψης αποφάσεων. Εντούτοις, η τοπική προσέγγιση στον σχεδιασμό τουρισμού, ιδιαίτερα όταν δεν συμβαδίζει με την εθνική πολιτική, πολλές φορές δεν μπορεί να έχει ισχύ. Αυτό συμβαίνει όταν η κεντρική διοίκηση έχει προαποφασίσει τον σχεδιασμό τουρισμού για την περιοχή αναφοράς. Αποτέλεσμα αυτού είναι πολλές φορές η τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτά καθαρά συμβολικό χαρακτήρα. Επίσης, η τοπική αυτοδιοίκηση σπάνια έχει τη δυνατότητα να πει όχι.

Η βασισμένη στην τοπική αυτοδιοίκηση προσέγγιση του τουριστικού σχεδιασμού (Murphy 1985, 1988, Blank 1989, Getz 1991) τοποθετεί μία πιο πλουραλιστική σκοπιά στην τουριστική ανάπτυξη. Στην πλουραλιστική ματιά της δύναμης της λήψης αποφάσεων «η δύναμη πλήρως περιλαμβάνεται και απόλυτα αντικατοπτρίζεται σε συγκεκριμένες αποφάσεις ή στην δραστηριότητα που υφίσταται κατευθείαν πάνω στην διαδικασία δημιουργίας» (Bachrach & Baratz, 1970) επιπρόσθετα, η πλουραλιστική βάση στον τοπικό τουριστικό σχεδιασμό αναφέρει ότι όλοι οι συμμετέχοντες έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην πολιτική διαδικασία. Σύμφωνα με την πλουραλιστική θεώρηση η δύναμη αναλογικά κατανέμεται ομαλά μέσα στην τοπική κοινότητα και μεταβάλλεται ανάλογα με το ενδιαφέρον και τις αξίες που εμπεριέχονται στον τουριστικό σχεδιασμό. Μολαταύτα, ο βασισμένος στην τοπική κοινωνία τουριστικός σχεδιασμός ακόμα δημιουργεί μία σειρά κανόνων, σύμφωνα με τους οποίους διάφορα ιδιωτικά ενδιαφέροντα να απομονώνονται από την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Για παράδειγμα, η παρεμπόδιση διαφόρων πολιτικών μέσα από την διαδικασία λήψης αποφάσεων, στην περίπτωση της δυνατότητας των διοικήσεων άσκησης veto τον τομέα του τουρισμού, ίσως οδηγήσει σε αδυναμία λήψης αποφάσεων.

Όπως αναφέρει ο Bachrach (1969) "η αδυναμία λήψης αποφάσεων είναι όργανο για την αποφυγή ιός θέματος επικίνδυνου στα ενδιαφέροντα ή στις αξίες λήπτη αποφάσεων, έτσι ο τελευταίος να φτάσει στην)τα μιας φόρμας λήψης αποφάσεων του πολιτικού συστήματος που να τον ικανοποιεί"

4.6. Η ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η πολλαπλασιαστική επίδραση των τουριστικών υπηρεσιών, ως καταλύτης της επέκτασης και άλλων τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως ο αγροτικός τομέας, η :α κλπ παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα, που αναλύει πως λειτουργεί ο πολλαπλασιαστής. Συγκεκριμένα το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει πως η τουριστική δαπάνη εισρέει στην οικονομία.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ
ΟΦΕΛΕΙΑΣ

ΤΑΜΕΙΕΣ

ΜΑΓΕΙΡΟΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ
ΓΙΑΤΡΟΙ
ΙΔΙΟΙΚΤΗΤΕΣ
ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ
ΨΑΡΑΔΕΣ
ΜΕΤΑΦΟΡΕΙΣ
ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΣ
ΕΠΙΠΛΩΝ
ΚΗΠΟΥΡΟΙ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ
ΜΠΑΚΑΛΗΔΕΣ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ
ΤΟΜΕΑ ΥΓΕΙΑΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΕΣ
ΒΕΝΖΙΝΑΔΙΚΑ
ΠΟΡΤΙΕΡΙΔΕΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΙ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΕ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΡΕΤΡΑ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ
Κ.Λ.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΙΟ

Ο Νομός Χίου με πρωτεύουσα τη Χίο βρίσκεται στο Βορειοανατολικό τμήμα του Αιγαίου μεταξύ των νομών Σάμου και Χίου. Εκτείνεται παράλληλα προς τη Μικρασιατική ακτή και χωρίζεται από τη χερσόνησο της Ερυθραίας με τον πορθμό της Χίου πλάτους 6 ναυτικών μιλίων. Η γεωγραφική της θέση είναι ιδιαίτερης σημασίας αφού βρίσκεται πάνω στον άξονα Αθήνας-Σμύρνης και έτσι είναι δυνατόν να παίξει σημαντικό ρόλο στην επικοινωνία της Ευρώπης με την πολλά υποσχόμενη αγορά της Μικράς Ασίας και της Κεντρικής Ασίας. Η απόσταση από το λιμάνι του Πειραιά είναι Τρίτη περίπου 165 μίλια.

Το λιμάνι τη Χίου βρίσκεται στην πόλη της Χίου, την Χώρα όπως αποκαλείται από τους κατοίκους, στα ανατολικά του νησιού ενώ μια σειρά από μικρότερα λιμάνια και αλιευτικά καταφύγια εξυπηρετούν το υπόλοιπο νησί με μεγαλύτερη πυκνότητα στα Νότια και Ανατολικά. Ενώ το αεροδρόμιο της Χίου το συναντάμε στα νότια της Χώρας.

Η Χίος συνδέεται κύρια με την Αθήνα τον Πειραιά τη Σάμο και τη Λέσβο ενώ συχνά δρομολόγια πραγματοποιούνται και προς Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη και τα νησιά Κω, Ρόδο, Πάτμο, Λήμνο. Οι συνδέσεις κύρια είναι θαλάσσιες αλλά πραγματοποιούνται και από αέρα. Είναι Επίσης από τα λίγα σημεία της Ευρώπης από τα οποία μπορεί κανείς να επισκεφθεί την Τουρκία. Σ' όλη τη διάρκεια ου χρόνου εκτελούνται δρομολόγια για τον Τσεσμέ στα παράλια της Μικράς Ασίας.

Ο Νομός Χίου αποτελείται από τη Χίο τα Οινούσες και τα Ψαρά, έχει πληθυσμό 52.290 και έχει συνολική έκταση 841,58 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ το 18% της συνολικής της έκτασης κατέχει το θαλάσσιο στοιχείο. Το νησί Χίος έχει έκταση 841 τετραγωνικά χιλιόμετρα και είναι το πέμπτο σε μέγεθος ελληνικό νησί μετά την Κρήτη, την Εύβοια, τη Ρόδο και τη Λέσβο. Από βόρεια προς νότια έχει μήκος 50 χιλιόμετρα ενώ από ανατολικά προς δυτικά το μήκος

στο στενότερο σημείο της είναι 12,5 χιλιόμετρα. Ο ορεινός όγκος που διασχίζει το νησί κατά τον άξονα του το χωρίζει σε ορεινές και πεδινές παραλιακές ζώνες. Πιο συγκεκριμένα με βάση τη μορφολογία του εδάφους σε συνάρτηση με τη βλάστηση χωρίζεται σε τρεις περιοχές:

- Την ορεινή που είναι το Βόρειο και Δυτικό τμήμα και όπου συναντάμε και το όρος Πελιναιίο (1.297 μέτρα)
- . Την πεδινή δηλαδή την περιοχή του Κάμπου που είναι στο ανατολικό και κεντρικό τμήμα, όπου και συναντάμε εκτεταμένες καλλιέργειες και
- . Την περιοχή που χαρακτηρίζεται από λόφους στο νότιο και ανατολικό τμήμα, όπου καλλιεργείται η *Pistacia lentiscus var. Chia* από την οποία παράγεται η φημισμένη χιώτικη μαστίχα.

Συνολικά το 63,9% της επιφάνειας του νησιού καλύπτεται από βοσκοτόπια, το 10,7% από δάση ενώ το 18,3% από καλλιεργούμενες εκτάσεις. Η Χίος έχει κλίμα μεσογειακό και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μοιάζουν με αυτά των Κυκλάδων και των Κρητικών ακτών. Το καλοκαίρι είναι ξηρό και θερμό ενώ ο χειμώνας ήπιος και χωρίς παγετούς. Κύριο χαρακτηριστικό οι άνεμοι Βορειοδυτικών διευθύνσεων. Η Χίος είναι από τις περιοχές της Ελλάδας με τη μεγαλύτερη ηλιοφάνεια. Το κλίμα της Χίου λόγω της θέσης και του νησιωτικού της χαρακτήρα, ανήκει στο θαλάσσιο, τύπο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από χαμηλό θερμομετρικό εύρος, πιο χειμώνα και παρατεταμένο ξηρό και θερμό καλοκαίρι.

Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος (δηλαδή η διαφορά της μέσης μηνιαίας θερμοκρασίας του θερμότερου και ψυχρότερου μήνα του χρόνου) φθάνει τους 16,6 C, και το εύρος θερμοκρασιών 9,4-26 C.

Η Χίος είναι ημιορεινή (45%) ως επί των πλείστων, πεδινή (18%) και ορεινή (37%). Η γενική μορφολογία του εδάφους της, χαρακτηρίζεται από ένα έντονο ανάγλυφο, με υψόμετρα που ξεκινούν από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1297 μέτρα. Η Χίος ανήκει στην ευμεσογειακή ζώνη η οποία χωρίζεται στην υποζώνη της ελιάς *Oleo Geratonion* που καλύπτει τα χαμηλά μέρη του νησιού και στην υποζώνη *Quercion Ilicis* που καλύπτει τα υψηλά μέρη του νησιού. Ως προς την πανίδα στο νησί εμφανίζονται λαγοί, αλεπούδες, κουνάβια, βίδρες, 14 είδη ερπετών καθώς και 80 είδη πτηνών.

Οι Οινούσες βρίσκονται στο Βορειοανατολικό άκρο της Χίου και ουσιαστικά γεφυρώνουν τη Χίο με τη Μικρασιατική χερσόνησο της Ερυθραίας. Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα νησιών την Οινούσσα, την Παναγιά, το Αρχοντόνησο, το Ποντικόνησο, το Γαΐδουρονήσι, τη Βάτο, τον Άγιο Παντελεήμονα, το Πατερόνησο και τα Πρασονήσια. Το μεγαλύτερο και το μόνο κατοικημένο είναι η Οινούσσα με 1043 κατοίκους. Μοναδικός οικισμός είναι το Μανδράκι: Το νησί απέχει από τη Χίο 9,5 ναυτικά μίλια.

Η πατρίδα του Κωνσταντίνου Κανάρη, τα Ψαρά βρίσκονται στα βορειοδυτικά της Χίου. Είναι ένα επίσης σύμπλεγμα από 6 νησιά τα Ψαρά, τα Αντίψαρα, το κάτω Νησί, το Αη-Νικολάκι, το Δασκαλειό, το Πρασονήσι, τη Χελώνα και τη Νησοπούλα. Ο μοναδικός οικισμός βρίσκεται στα Ψαρά και κατοικείται από 433 κατοίκους. Τα Ψαρά απέχουν από το λιμάνι της Χίου 48 ναυτικά μίλια.

5.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ

Ο Νομός Χίου μαζί με αυτούς της Σάμου και της Λέσβου αποτελούν την Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου που είναι μια από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες στις οποίες διαιρείται η Ελλάδα.

Ο Νομός Χίου μετά την εφαρμογή του σχεδίου Καποδίστρια έχει χωριστεί σε δέκα δήμους που όμως δεν έχουν την ίδια ανάπτυξη και υποδομή και οι οποίοι είναι:

1. . Δήμος Χίου
2. . Δήμος Καμποχώρων . Δήμος Αγίου Μηνά . Δήμος Ιωνίας
3. Δήμος Μαστιχοχωρίων
4. . Δήμος Ομηρούπολης
5. . Δήμος Αμανής
6. . Δήμος Καρδαμύλων . Δήμος Ψαρών
7. . Δήμος Οινουσσών

1. ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ

Ο παλιότερος δήμος του Νομού και ο πιο πλήρης από άποψη προσωπικού και εξοπλισμού. Βρίσκεται στα ανατολικά περίπου στο κέντρο του νησιού. Έχει τον μεγαλύτερο πληθυσμό 22.836 κατοίκους μια και απλώνεται γύρω από την πόλη της Χίου και στα γεωγραφικά του πλαίσια περιλαμβάνει το λιμάνι της Χίου, το αεροδρόμιο και όλες σχεδόν της υπηρεσίες του νησιού.

2. ΔΗΜΟΣ ΙΩΝΙΑΣ

Ο Δήμος Ιωνίας έγινε μετά την ενοποίηση των Δήμων Ανεμώνας και Ιωνίας. Αποτελείται από 11 δημοτικά διαμερίσματα και συνολικά 16 οικισμούς και βρίσκεται στο Ανατολικό και Νότιο τμήμα του νησιού. Στην Καλλιμασιά βρίσκεται η έδρα του δημαρχείου όπου στεγάζονται οι οικονομικές και διοικητικές υπηρεσίες. Έχει 4.728 κατοίκους.

3. ΔΗΜΟΣ ΨΑΡΩΝ.

Τα Ψαρά αποτελούν ένα σύμπλεγμα νησιών και βραχονησίδων που βρίσκεται στα δυτικά της Χίου. Στο μεγαλύτερο νησί (που ονομάζεται επίσης Ψαρά) βρίσκεται και ο ομώνυμος ιστορικός οικισμός με 433 κατοίκους που είναι και η έδρα του Δήμου.

4. ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Οι Οινούσες βρίσκονται βορειοανατολικά της Χίου και είναι ένα σύμπλεγμα μικρών νησιών. Η συνολική έκταση των Οινουσσών είναι 17.5 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός του 1.043 κάτοικοι.

5. ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΩΝ

Ο Δήμος Μαστιχοχωρίων βρίσκεται στο νότιο άκρο του νησιού. Έχει πληθυσμό 4.793 κατοίκους, προέκυψε από τη συνένωση των κοινοτήτων Αρμολίων, Καλαμωτής, Πατρικών, Βέσσας, Ελάτας, Λιθίου, Μεστών, Πυργίου και Ολύμπων. Έδρα του Δήμου είναι το Πυργί.

6. ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΝΗΣ.

Βρίσκεται στα ΒΔ της Χίου και αποτελείται από τις κοινότητες Βολισσού, Πυραμάς, Παρπαριάς, Τρύπες, Μελανιούς, Αγ. Γάλας, Νενητουρίων,

Κουρουνίων, Λεπτοπόδων, Κεράμου, Ποταμιάς, Πισπιλούντας, Φυτών, Κηπουριών και Διευκών. Έδρα του Δήμου Αμανής είναι η Βολισσός και έχει 2569 κατοίκους.

7. ΔΗΜΟΣ ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ

Ο Δήμος Ομηρούπολης βρίσκεται στα ανατολικά του νησιού και στα βόρεια του Δήμου Χίου ο πληθυσμός του είναι 7.100 κάτοικοι. Έγινε μετά την ενοποίηση του Δήμου Βροντάδου με τις κοινότητες Λαγκάδας, Συκιάδας, Καρυών και Σιδηρούντας.

8. ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ

Οι ΟΤΑ που αποτέλεσαν τον Δήμο Καρδαμύλων είναι οι εξής: Δ. Καρδαμύλων, Κ. Αμάδων, Κ. Βικίου, Κ. Καμπιών, Κ. Πιτυούντος, Κ. Σπαριούντος. Βρίσκεται στα βορειοανατολικά της Χίου έχει συνολική έκταση 182.480 (στρ) και πληθυσμό 2822. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην έκταση υπολογίζονται και τα δύο μικρά νησιά του Μαργαρίτη και το νησί Στροβίλι. Έδρα του δήμου είναι τα Καρδάμυλα.

9. ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ

Ο Δήμος Αγίου Μηνά συστήθηκε μετά από συνένωση των κοινοτήτων Θυμανών και Νεοχωρίου. Βρίσκεται περίπου στο κέντρο του νησιού, στην ανατολική του πλευρά και είναι ο μικρότερος σε έκταση από τους δέκα. Κατοικείται από 2.682 κατοίκους Και έχει έδρα τα Θυμανά.

10. ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ.

Έδρα του Δήμου Καμποχώρων είναι το Χαλκειός στο κέντρο της Χίου. Προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων Βασιλειώνικου, Δαφνόνα, Βαβύλων, Βερβεράτου, Αγ.Γεωργίου Συκούση, Ζυφιά και Χαλκειούς. Έχει 3.284 κατοίκους και έδρα το Χαλκειός.

5.3 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ

Τα οφέλη του τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη και στην τοπική κοινωνία διαπιστώσαμε ότι είναι αρκετά και έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών μελετών σχετικά με την τοπική τουριστική ανάπτυξη.

Στο ερώτημα της συμβολής του τουρισμού στους θεσμούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης, τα αντικείμενα συζήτησης είναι περιορισμένα.

Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι το όφελος είναι κυρίως οικονομικό. Ο φόρος παρεπιδημούντων είναι ένα ειδικό τέλος το οποίο πληρώνουν οι τουριστικές επιχειρήσεις (ξενοδοχεία, διάφορα καταλύματα, καφετέριες, επιχειρήσεις ειδών λαϊκής τέχνης και άλλες) στο Δήμο της περιοχής τους. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι αυτοί οι πόροι είναι πόροι που αποδίδονται στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και όχι στη δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση. Για τα δεδομένα του νομού Χίου και σε σχέση μεγέθους και οικονομικών πόρων από το τουρισμό ο Δήμος του Αγίου Μηνά είναι ο πλέον ωφελημένος διότι στα όρια του συμπεριλαμβάνονται οι δύο κύριοι τουριστικοί προορισμοί του νησιού ο Καρφάς , Αγία Ερμιόνη, Μέγας Λιμώνας που αντιμετωπίζεται ως μια ολότητα και η Αγία Φωτεινή. Ακολουθεί ο Δήμος των Μαστιχοχωρίων που σε αυτόν περιλαμβάνονται τα μεσαιωνικά χωριά καθώς και οι τουριστικοί προορισμοί της Κώμης, του Εμπορίου και του Λιθιού. Έπονται οι υπόλοιποι Δήμοι της Χίου.

Ειδική μνεία γίνεται στο Δήμο της Χίου που με κινητήρια δύναμη τον τουρισμό η τοπική αυτοδιοίκηση έχει αναπτύξει διάφορες υποδομές εξυπηρέτησης τουριστικών αναγκών. Σε αυτές θα μπορούσε να συμπεριλάβει κανείς το γραφείο τουρισμού του Δήμου Χίου το οποίο αποτελεί το ουσιαστικό κέντρο τουριστικής πληροφόρησης του νησιού υποκαθιστώντας ακόμη και τις υπηρεσίες του ΕΟΤ. Ο τουρισμός επίσης προσφέρει έσοδα και δραστηριότητα μέσω συνεδριακών εκδηλώσεων που γίνονται στο Ομήρειο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Χίου καθώς και στο Εκθεσιακό Κέντρο Γεώργιος Καλουτάς.

Επιπλέον συμβάλει στην απασχόληση με την έννοια της στελέχωσης του γραφείου τουρισμού των Δήμων Χίου και Αγίου Μηνά καθώς και των άλλων υποδομών τουριστικών υποδομών των δήμων (Θερινός κινηματογράφος,

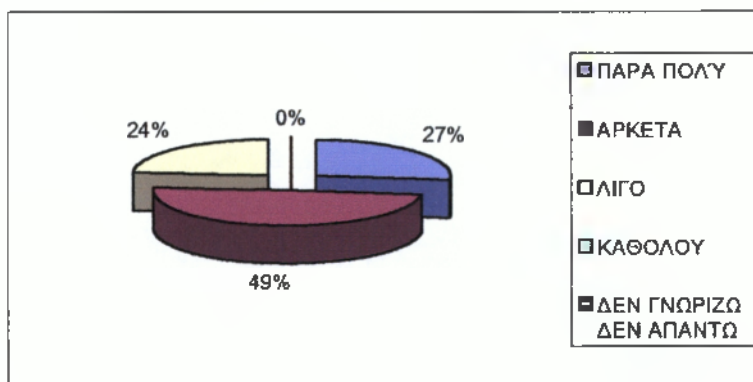
συνεδριακά κέντρα, γιορτές αγροτουρισμού, τουριστικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις)

5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Προκειμένου να αποκομίσουμε πλήρη και σαφή εικόνα της συμβολής του τουρισμού στην τοπική κοινωνία έτσι όπως την αντιλαμβάνονται τα άτομα τα οποία απασχολούνται στην τοπική αυτοδιοίκηση και έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό θεωρήσαμε σκόπιμο να γίνει έρευνα μέσω ερωτηματολογίου.

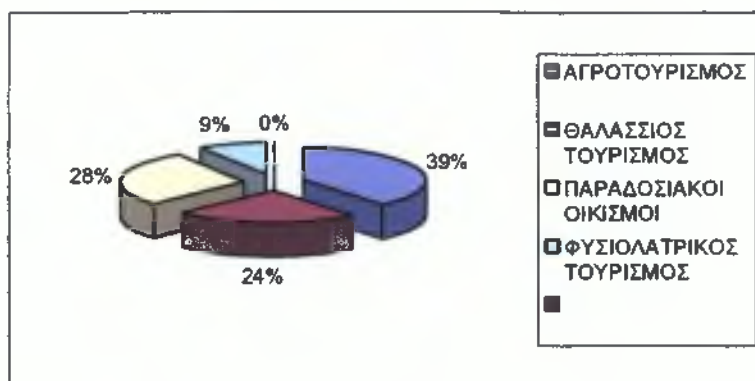
Για το σκοπό αυτό ζητήθηκε με προσωπική επαφή από άτομα της τοπικής αυτοδιοίκησης με αντικείμενο τον τουρισμό να συμπληρώσουν το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο και τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής παρουσιάζονται στη συνέχεια.

1^η Ερώτηση: Θεωρείτε πως υπάρχουν προοπτικές αξιολογής ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στην περιοχή;

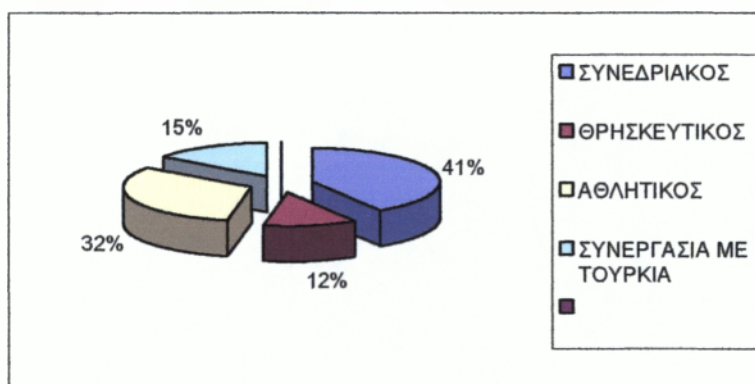
Διαπιστώνεται ότι 49% των ερωτηθέντων συμφωνούν ότι πράγματι υπάρχουν αρκετές προοπτικές αξιολογής ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στον Ν. Χίου, περίπου το 1/4 αυτών ότι υπάρχουν πάρα πολλές προοπτικές. Αξιοσημείωτο είναι ότι κανείς δεν απάντησε καθόλου.

2^η Ερώτηση: Σε ποιους τομείς του τουρισμού εκτιμάτε ότι παρουσιάζεται ικανοποιητική ανάπτυξη;

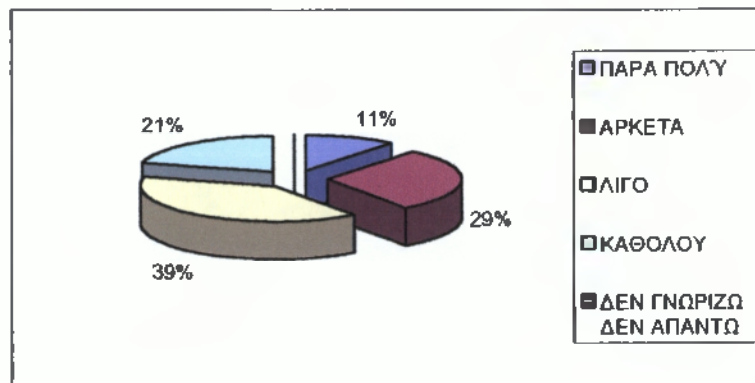
Ο αγροτουρισμός κατέχει το ποσοστό του 39% και έπεται ο θαλάσσιος τουρισμός με 28%. Τα ποσοστά αυτά δικαιολογούν την ύπαρξη την μοναδικής μαστίχας και της νησιωτικότητας του νομού

3^α Ερώτηση: Υπάρχουν κάποιοι τομείς που θεωρείται ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ανάλογα;

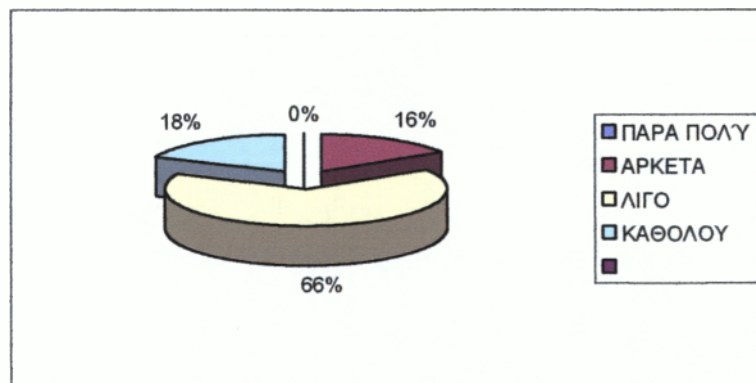
Η ύπαρξη του Ομήρειου Πνευματικού Κέντρου επιβάλλει την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε ένα ποσοστό 41% σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένα ποσοστό 15% τονίζει τη συνεργασία του νομού με την Τουρκία στον τομέα του τουρισμού.

4^α Ερώτηση: Είστε ικανοποιημένος από την ανάπτυξη της περιοχής του Ν. Χίου; τουριστική

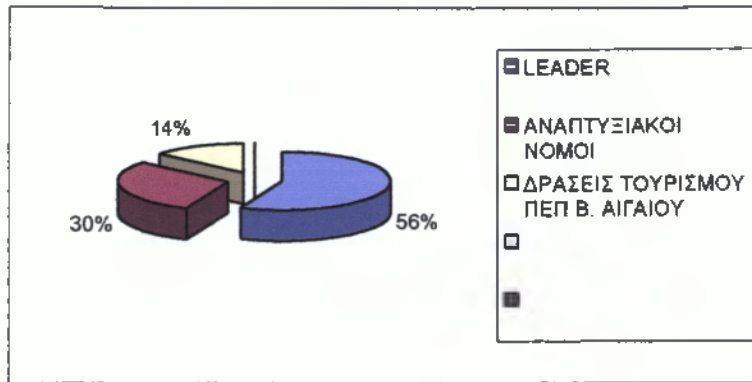
Η ικανοποίηση σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σύμφωνα με τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν είναι μικρή και συγκεντρώνει το 39% των απαντήσεων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι 21% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι δεν είναι καθόλου ευχαριστημένοι.

5α^η Ερώτηση: Μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή κοινοτικών πρωτοβουλιών έχουν ενισχυθεί δράσεις που συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη;

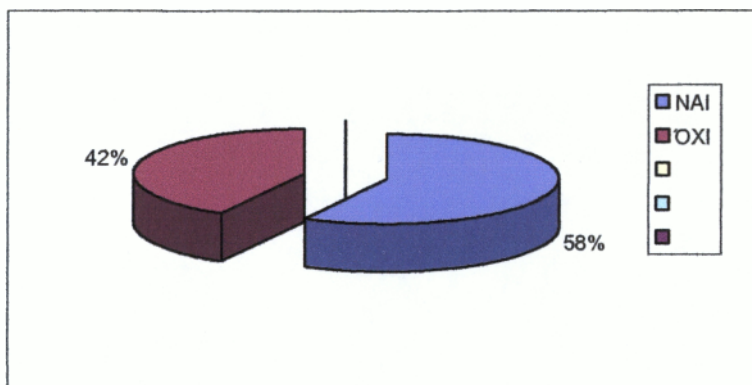
Το 66% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή κοινοτικών πρωτοβουλιών έχουν ενισχυθεί λίγο δράσεις που συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη ενώ υπάρχει και ένα 18% που υποστηρίζει ότι δεν έχουν ενισχυθεί καθόλου.

5β^η Ερώτηση: Αν ναι με πους τρόπους;

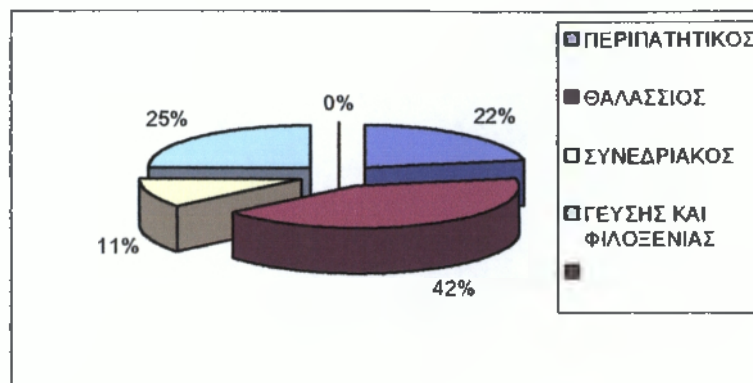
Πρώτη θέση κατέχουν τα προγράμματα LEADER ακολουθούν οι αναπτυξιακοί νόμοι και ένα ποσοστό του 14% κατέχουν τα προγράμματα του ΠΕΠ Β: Αιγαίου.

6α^η Ερώτηση: Έχουν υλοποιηθεί κάποιες δομές εναλλακτικών μορφών τουρισμού;

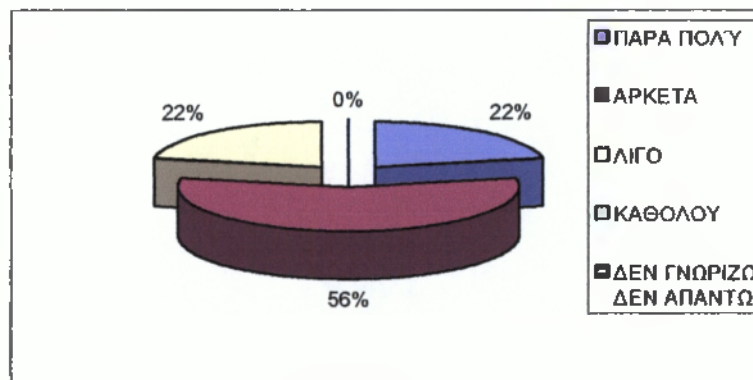
Επιβεβαιώνεται με τις απαντήσεις στην παρούσα ερώτηση ότι έχουν υλοποιηθεί κάποιες μορφές εναλλακτικών μορφών τουρισμού αλλά πρέπει να ενισχυθούν πολύ περισσότερο.

6β^η Ερώτηση: Αν ναι ποιες είναι αυτές;

Πρώτη θέση κατέχει ο θαλάσσιος τουρισμός με ποσοστό 42% ακολουθεί ο γεύσης και φιλοξενίας και το μικρότερο ποσοστό κατέχει ο συνεδριακός 11% που όπως έχει τονιστεί από απαντήσεις σε ανάλογη ερώτηση πρέπει να ενισχυθεί.

7^η Ερώτηση: Πιστεύετε ότι η στροφή προς τον εναλλακτικό τουρισμό προωθεί την τοπική ανάπτυξη;

Ο εναλλακτικός τουρισμός θα βοηθήσει την τοπική ανάπτυξη απαντά το 56% των ερωτηθέντων ενώ το 22% απαντά λίγο αλλά και πάρα πολύ.

8^η Ερώτηση: Αξιολογήστε τα βασικότερα κριτήρια γύρω από τα οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής;

Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι σχεδόν ισόποσα κατανεμημένες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι έχει ενισχυθεί η περιβαλλοντική συνείδηση των ατόμων καθώς και η κοινωνική.

9^η Ερώτηση: Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής;

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σε ιεραρχική κλίμακα είναι:

- Έλλειψη τουριστικού σχεδιασμού
- Περιορισμένες επενδύσεις
- Έλλειψη τουριστικής συνείδησης
- Ανεπαρκή συγκοινωνία
- Ελλιπές μάρκετινγκ

10^η Ερώτηση: Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής;

- Σχετικά παρθένος προορισμός
- Ποικιλία τουριστικών πόρων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με την παρούσα μελέτη αποκομίσαμε ποικίλα συμπεράσματα σχετικά με τη συμβολή του τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη και την τοπική αυτοδιοίκηση. Συγκεκριμένα:

- Υπάρχουν πάρα πολλές δυνατότητες για την ανάπτυξη του τουρισμού στο νομό της Χίου.
- Οι άνθρωποι και η τοπική Αυτοδιοίκηση είναι διατεθειμένοι να συμμετάσχουν δημιουργικά για την ανάπτυξη και στήριξη οποιουδήποτε οργανωμένου προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης.
- Υπάρχουν αξιόλογες προσπάθειες ενίσχυσης της σχέσης που συνδέει τον τουρισμό με την τοπική Αυτοδιοίκηση.
- Η μέχρι σήμερα συμβολή του τουρισμού στην τοπική κοινωνία και ειδικότερα στην τοπική Αυτοδιοίκηση εντοπίζεται σε οικονομικό κυρίως επίπεδο και στη συνέχεια σε μικρής κλίμακα συμβολή σε υποδομές και θέσεις εργασίας.
- Από την πλευρά των φορέων διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει μεγάλη συμμετοχή στις διαδικασίες τουριστικού σχεδιασμού και προβολής του νομού γεγονός που επιβάλλει μεθοδευμένες και έντονες προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση.
- Κλείνοντας θα πρέπει να επισημανθεί η προθυμία των ατόμων που απασχολούνται στις υπηρεσίες της τοπικής Αυτοδιοίκησης να βοηθήσουν στην παρούσα έρευνα γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετικό κλίμα για οποιαδήποτε προσπάθεια μπορεί να προσφέρει λύσεις και προτάσεις για την βελτίωση της παρούσας κατάστασης ακόμη και σε θεωρητικό επίπεδο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Εγκατάσταση τοπικών μηχανισμών που θα δημιουργήσουν ή θα διευρύνουν την μέχρι στιγμής υποδομή για την ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού
- Η συμμετοχή των κατοίκων σε οποιαδήποτε προσπάθεια πρέπει να επιδιωχθεί και να στηριχθεί στην συνειδητοποίηση της σημασίας που έχει η ανάπτυξη του τουρισμού στο νομό.

- Μεθοδευμένες παρεμβάσεις ώστε να διατηρηθεί και να αποκατασταθεί την ισορροπία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος
- Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Δημιουργία υποδομής για κάθε μορφή τουρισμού
- Ενισχυμένη τουριστική συνείδηση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανθοπούλου Θ., Ιακωβίδου Ο., Κουτσούρης Α., Σπιλάνης Γ. (1998), «Χωρικές και αναπτυξιακές διαστάσεις του αγροτουρισμού στην Ελλάδα», 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας, Αθήνα.
2. Butler R., Hinch T. (1996), *Tourism and Indigenous Peoples*, Intenational Thomson Business Press, London
3. Cater E., Lowman G. (1996), *Ecotourism: a sustainable option?* John Wiley, Chichester
4. Κομίλης Παν. , Βαγιονής Νίκος (1999), *Τουριστικός Σχεδιασμός: μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης*, Προπομπός, Αθήνα
5. Μπριασούλη Ελένη (2000), «Σχεδιασμός τουριστικής ανάπτυξης: Χαρακτηριστικές προσεγγίσεις», στο Π. Τσάρτας (επιμ.) *Τουριστική ανάπτυξη-πολυεπισημονικές προσεγγίσεις*, Εξάντας, Αθήνα, σελ. 123-148
6. Σπιλάνης Γιάννης (1995), «Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες : Η τουριστική ανάπτυξη της Λέσβου με την αξιοποίηση πολιτιστικών και φυσικών πόρων» Πρακτικά Συνεδρίου ΤΕΕ «Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιωτικές περιφέρειες», Ηράκλειο, Σελ. 392-404
7. Spilanis I. (1995), "Tourisme soutenable a Lesbos : Valorisation de l' heritage naturel et culturel", Sustainable tourism World Conference, Lanzarote, 24-29 April
8. Σπιλάνης Γιάννης (1995), «Το περιβάλλον αποτελεί ανασταλτική ή περιοριστική παράμετρο για την περιφερειακή ανάπτυξη : Η αναγκαιότητα του χωρικού σχεδιασμού», Συνέδριο «Περιφερειακή ανάπτυξη, χωροταξία και περιβάλλον στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης», Πάντειο πανεπιστήμιο, Αθήνα, 15-16 Δεκεμβρίου

9. Σπιλάνης Γιάννης (1996), *Περιφερειακός οικονομικός σχεδιασμός και περιβάλλον*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη
10. Σπιλάνης Γιάννης (2000), «Τουρισμός και περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου» στο Π. Τσάρτας (επιμ.) *Τουριστική ανάπτυξη-πολυεπισημονικές προσεγγίσεις*, Εξάντας, Αθήνα, σελ.149-187
11. Τσάρτας Πάρης (1996), *Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό*, Εξάντας, Αθήνα
12. Wall G. (1997), "Is Ecotourism Sustainable?" in *Environmental Management*, Springer-Verlag New York Inc., Vol. 21, No. 4, pp 483-491
13. Τσάρτας Πάρης – Κοκκώσης Χάρης (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, τουρισμός και αναψυχή*, Κριτική, Αθήνα
14. Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (1999), *Ημερίδα με θέμα: Παράκτιος και νησιωτικός χώρος*, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Αθήνα
15. Ε.Ο.Τ. (1996), *Σχέδιο δράσης για την ορθολογική ανάπτυξη του τουρισμού στα Ιόνια νησιά*, γραφείο μελετών Ι. Πατέλλη – Εργομηχανική ΕΠΕ, Αθήνα
16. Κοκκώσης Χάρης (2000) «Τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στα νησιά» στο *Τουριστική Ανάπτυξη : Πολυεπισημονικές προσεγγίσεις* Εξάντας Αθήνα
17. PAPRAC (1996)« Guidelines for carrying capacity assessment for tourism in Mediterranean coastal areas» Priority Actions Programme, Regional Activity Centre, Split
18. Christian J. Stewart Consulting (1993) «Recreational and Developmental Carrying Capacities of Coastal Environments»,

Ontario, Canada

19. Coccossis H.N, Parpairis A. (1995) «Assessing the Interaction between Heritage Environment, and Tourism: Mykonos» στο Coccossis H.N. και P.Njikamp «Sustainable Tourism Development» London, Avebury
20. Luis Gortazar, Cipriano Marin (1999) «Tourism and Sustainable Development: from theory to practice ...the island experience» Insula
21. Wall Geoffrey: (1997) “SUSTAINABLE TOURISM - UNSUSTAINABLE DEVELOPMENT” Tourism Development and Growth (The challenge of sustainability), Routledge
22. INTERNET
 - Ιστοσελίδα «εργαστηρίου τοπικής και νησιωτικής ανάπτυξης» (<http://www.aegean.gr/ld>)
23. Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (2000), Σχέδιο Ανάπτυξης Νησιωτικού Χώρου. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Αθήνα
24. Υπουργείο Ανάπτυξης (2000), Τουριστική Πολιτική 2000 – 2004 (στόχοι – προοπτικές), Αθήνα
25. Γεράσιμος Α. Ζαχαράτος (2000), Package Tour, Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού, Προπομπός, Αθήνα.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ROBERT W. Mc INTOBH, 2001, TOURISM PRINCIPLES, PRACTICES, PHILOSOPHIES.
2. CLARE A. GUNN, 1994, "TOURISM PLANNING (Basics, Concepts, Cases)" TAYLOR & FRANCIS.
3. MICHAEL V. CONLIN, 1995, ISLAND TOURISM, (Management, principles & Practice)", JOHN WILEY & SONS.
4. RAVIBHUSAN KUMAR, 1995, COASTAL TOURISM AND ENVIRONMENT" APH PUBLISHING CORPORATION.
5. KOKOBIS H., 1994, "NATIONAL AND REGIONAL TOURISM PLANNING, WTO.
6. MARIA GIAOUTZI, PETER NIJKAMP, 1993, SUPPORT MODELS FOR REGIONAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT" AVEBURY.
7. EDWARD INBKEEP, 1994, "TOURISM PLANNING (AN INTEGRATED AND SYSTAINABLE DEVELOPMENT APPROACH) JOHN WILEY & TOURISM AND POLITICS, POLICY, POWER AND PLACE, JOHN WILEY & SONS.
8. ASCHER, B., 1984, OBSTACLES TO INTERNATIONAL TRAVEL AND TOURISM, JOURNAL OF TRAVEL RESEARCH
9. 'BONIFACE, P., AND FOWLER P.J., 1993, HERITAGE AND TOURISM IN THE GLOBAL VILLAGE, ROUTLEDGE, LONDON AND NEW YORK
10. GETZ, O., 1983, THE IMPACT OF TOURISM ON HOST COMMUNITIES: A RESEARCH APPROACH, IN B.S. OUFFIELD (EO.), TOURISM: A TOOL FOR REGIONAL DEVELOPMENT, TOURISM AND RECREATION UNIT, UNIVERSITY OF EDINBURGH, EDINBURGH

11. GETZ, O., 1986, MODELS IN TOURISM PLANNING TOWARDS INTEGRATION OF THEORY AND PRACTICE, TOURISM MANAGEMENT, 7

12. GETZ, D., 1987, TOURISM PLANNING AND RESEARCH: TRADITIONS, MODELS AND FUTURES, PAPER PRESENTED AT THE TRAVEL RESEARCH WORKSHOP.

13. GREENWOOD, O.J., 1976, TOURISM AS AN AGENT OF CHANGE: A SPANISH BASQUE CASE, ANNALS TOURISM RESEARCH, 3.